

Mica Orban Kljajić i Mato Artuković

*(Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest
Slavonije, Srijema i Baranje, Slavonski Brod)*

IZ KORESPONDENCIJE ANDRIJE TORQUATA BRLIĆA

UDK: 32-05 Brlić, A. T.

Stručni rad

Primljeno: 4. 4. 2014.

U radu je priređen izbor pisama osoba koje su bile u prepisci s Andrijom Torquatom Brlićem. Različitog su geografskog i socijalnog podrijetla: od korespondenata u Beču i Sarajevu do onih u Erdutu, od znanstvenika i liječnika do novinskih izdavača, vojnih časnika i skrbnika za nemoćne u selu. Pisma se čuvaju u Arhivu obitelji Brlić i sada se prvi put objavljuju. Sva su pisana na njemačkom jeziku i goticom.

Ključne riječi: Arhiv obitelji Brlić, Andrija Torquat Brlić, korespondencija Andrije Torquata Brlića

Uvodna napomena¹

U Arhivu obitelji Brlić čuva se preko 3000 pisama raznih pošiljatelja. Najveći broj tih pisama pisan je Andriji Torquatu Brliću i potječe iz pera uglednih ljudi hrvatske kulturne i političke javnosti (Josip Juraj Strossmayer, Ante Starčević, Ivan Kukuljević, Josip Jelačić, Bogoslov Šulek, Franjo Rački, Gjuro Pilar, fra Grgo Martić, fra Kajo Agjić, Josip Stadler, fra Marijan Jaić, da spomenemo samo neka imena). No, iza Brlićevih poznanstava s mnogim ljudima izvan Hrvatske ostala je također bogata korespondencija koja se čuva u obiteljskom arhivu (Aksakova, dr. Waltera Friedricha Adolfa Behrnauera, Martina Čulena iz Genzendorfa i Lwowa, Roberta Cypriena, Ladislava Czaratoryskog, W. Kraszicki iz Edinburga, Ilariona Ruvarca, itd.), pisana na njemačkom, srpskom, francuskom jeziku. Na stranom jeziku (ponajviše na njemačkom) pisana su mnoga pisma iako je pošiljatelj iz Hrvatske.

¹ Transkripciju njemačkih izvornika i hrvatski prijevod izradila je Mica Orban Kljajić; uvod i bilješke uz prijevod napisao je Mato Artuković.

Građa se najbolje čuva i najkorisnije služi svojoj svrsi tako da se objavljuje. Dio najstarije građe Arhiva obitelji Brlić, onu koju je skupio Ignjat Alojzije Brlić, objavio je njegov sin Ignjat u "Uspomenama na stari Brod". Poslije toga su sporadično, ali ipak često razni istraživači objavljivali građu iz Arhiva, ponajprije korespondenciju. Mislimo da neće biti suvišan i nekoristan posao ako se ovdje kronološki nabroji gdje se sve može naći objavljena građa Arhiva obitelji Brlić:

1. D. Bogdanović, pisma M. A. Relkovića, *Vienac* 28 (1896.), br. 38, str. 602: br. 39, str. 613-615.
2. M. Šrepel, Preradovićeve pisma I. Brliću, *Građa za povijest književnosti hrvatske*, Zagreb 1897.
3. D. Bogdanović, Iz memoara A. T. Brlića, *Obzor* 1905., br. 36: *Obzor* 1914., br. 80. i 87.
4. D. Bogdanović, dopisivanje I. A. Brlića i Stjepana Ivičevića, *Nastavni vjesnik*, 17 (1909.) br. 5, str. 391-395.
5. D. Brlić, Iz memoara A. T. Brlića, *Narodna obrana* 1914., br. 158-161.
6. J. Matasović, nekoliko pisama Anke Atanaskovićeve, *Narodna starina* IX, Zagreb (1930.), str. 219-223.
7. F. Bučar, Pisma biskupa Strossmayera u Arhivu obitelji Brlić u Brodu, *Obzor* br. 53/1930.
8. R. Drljić, Korespondencija A. T. Brlića i fra Grge Martića, *Franjevački vjesnik*, 1932., br. 6, str. 182-187.
9. R. Drljić, Korespondencija A. T. Brlić – dr. Josip Stadler, *Hrvatska straža* br. 33-35, 37 iz 1932.
10. F. Bučar, Mato Topalović u Lužici. Pismo Strossmayeru i A. T. Brliću, *Obzor* br. 247/1932.
11. R. Drljić, Prilike bosanskih franjevaca u prošlosti. Iz korespondencije A. T. Brlića i biskupa književnika fra Marijana Šunjića, *Obzor* br. 97-101/1933.
12. F. Bučar, Slovaci i A. T. Brlić. Tri karakteristična pisma, *Obzor* br. 16/1933.
13. F. Bučar, Iz obiteljskog arhiva Brlić u Brodu na Savi, *Obzor* br. 71/1933.
14. I. Brlić-Mažuranić, Iz arhiva obitelji Brlić, *Obzor*, br. 289, 290, 293-297/1934; *Obzor*, br. 94, 96-103, 105, 107-122/1935.
15. R. Drljić, Književne veze fra. M. Nedića sa Brlićima u Brodu na Savi, *Franjevački vjesnik*, 3-4/1936.

16. R. Drljić, Politički podaci u korespondenciji fra. M. Nedić – A. T. Brlić, *Franjevački vjesnik*, 7-8/1936.
17. R. Drljić, Korespondencija A. T. Brlić – O. Kajo Adžić, *Franjevački vjesnik*, 12/1940.
18. R. Maixner, Deux lettres d'Auguste Dozon à A. T. Brlić, *Annales de l'Institut Français de Zagreb*, 1941.
19. A. Harambašić, *Ukupna djela Augusta Harambašića* (ur. Julije Benešić), knj. X: Književna proza – kritike – životopis. Pisma i dokumenti, Zagreb 1943. (Pisma Dobroslavu i Vatroslavu Brliću)
20. R. Maixner, Pisma Lukše Gučetića A. T. Brliću, u: I. Brlić-Mažuranić, *Iz korespondencije A. T. Brlića, poseban otisak iz Građe za povijest književnosti Hrvatske*, knj. 16, Zagreb 1948, str. 47-90.
21. I. Brlić, Deset pisama akademika Šime Ljubića A. T. Brliću, *Starine* br. 45/1955., str. 311-330.
22. Lj. Lončar, Iz korespondencije Ivana Filipovića, *Starine* br. 45/1955., str. 389-469.
23. S. Gavrilović, Brlićeva i Tkalčeva pisma patrijarhu Rajačiću i Garašani-nu 1849-52, *Historijski zbornik*, 19-20. (1966-67), str. 405-408.
24. V. Oštrić, Pisma Hinka Sirovatke dru Vatroslavu Brliću, *Časopis za suvremenu povijest* 1/1974, str. 101-106.
25. K. Pavić, Topalovićeve pisma Stjepanu Marjanoviću, *Vijesti: Godišnjak Muzeja Brodskog Posavlja*, 4/1980, str. 65-75.
26. M. Artuković, Dva pisma Franka Potočnjaka Vatroslavu Brliću, *Zbornik CDISB*, 1/1983., str. 263-266.
27. Isti, Pisma Bogoslava Šuleka A. T. Brliću, *Slavonski povijesni zbornik*, br. 1-2/1986., str. 187-213.
28. Isti, Pisma Antuna Oreškovića A. T. Brliću, *Vijesti: Godišnjak Muzeja Brodskog Posavlja*, 8/1994., str. 131-138.
29. Isti, Pisma Matije Mesića u Arhivu obitelji Brlić, u: *Matija Mesić prvi rektor Sveučilišta u Zagrebu*, Zagreb – Slavonski Brod 1997., (zbornik sa znanstvenog skupa) str. 209-333.
30. Isti, Pisma fra Marijana Jaića u Arhivu obitelji Brlić, u: *Jaićev zbornik*, Slavonski Brod 1998. str. 207-244.
31. Isti, Pisma Josipa Stadlera A. T. Brliću, *Časopis za suvremenu povijest* 1/1999., str. 153-183.

32. Isti. Pisma Đure Pilara u Arhivu obitelji Brlić, *Scrinia Slavonica* 2/2002., str. 515-543.
33. J. Kljajić i M. Artuković, Pisma Petra Preradovića u Arhivu obitelji Brlić, *Scrinia Slavonica*, 3/2003. str. 636-654.

Gotovo da i nema povjesničara iz bivše Jugoslavije koji je obrađivao probleme 19. stoljeća, a da nije koristio i građu Arhiva obitelji Brlić. Nabrojat ćemo neke od hrvatskih: Šrepić, Bogdanović, Šišić, Prelog, V. Mažuranić, Vodnik, R. Horvat, J. Horvat, J. Benešić, R. Maixner, fra R. Drljić, Bučar, I. Brlić, T. Matić, V. Bogdanov, J. Šidak, V. Boić, A. Milušić, A. Barbić, M. Gross, M. Valentić, D. Jelčić, S. Ivšić, V. Oštrić, J. Kekez, I. Kovačević, Z. Lakić, M. Stanković, S. Blažanović, A. Zirdum, D. Agičić, D. Župan, V. Brešić, D. Zima, pa eto i pisac ovih redaka. Od stranih: V. Vučković, G. Jakšić, S. Gavrilović, M. Živančević, V. Krestić, A. Solovjev, R. Auty, J. Heidenreich, U. Urbani, Ch. Loiseau, J. Thim, R. Warnier, M. Handelsmann, P. Žurek.

Ovdje objavljujemo 22 pisma nekoliko različitih osoba napisana na njemačkom jeziku, od kojih je svako zanimljivo na svoj način. Pismo Fanny Adamović i koncept odgovora Andrije Torquata Brlića, u kojem on zahvaljuje za „album znamenitih žena velikog naroda“ (tj. francuskog), važno je za povijest žena. „Album“ na žalost nije sačuvan u arhivu. Druga pisma su dr. Waltera Friedricha Adolfa Behrnauera, austrijskog orijentalista, prijatelja Andrije Torquata, i suradnika na objavljivanju zbirke *Izvora srpske povjestnice iz turskijeh spomenika*,² kojoj je Behrnauer priredio i na njemački preveo turske dokumente. Iz pisama doznajemo neke detalje vezane za izdavanje ovoga djela, koje je tada pobudilo priličnu pozornost, kao i pojedinosti iz života pošiljatelja pisma. Korespondencija Veli Bega (von Gaala) pokazuje veze Andrije Torquata s jednim važnim turskim liječnikom. Svjedoči također kako su pojedini liječnici već sredinom 19. stoljeća nesebično radili da unaprijede javno zdravstvo, kako bi se olakšao život najširim slojevima naroda u Bosni i Hercegovini. Za djelo koje je ovaj liječnik pisao, nije tražio honorar, nego samo pomoć za prijevod na „južnoslavenski jezik“. Druga opet pisma pokazuju početke skrbištva za maloljetnike (pismo Josipa Blaževića), a neka svjedoče o raznim životnim nevoljama u kojima pošiljatelji očekuju pomoć od Brlića kao utjecajnog čovjeka (pismo Filipa Bogdanovića, osiromašenog nadporučnika u miru), ili izvjesnog Bauera, o kojem se priča da je špijun. Major Dahlen iz Nove Gradiške zahvaljuje Brliću na njegovoj gramatici, koja će mu biti dobra pomoć u učenju

² *Quellen für serbische Geschichte. Aus türkischen Urkunden im Originaltext redigirt und ins Deutsche übertragen von Dr. Walter F. A. Bernauer. In das Serbische übersetzt und herausgegeben von A. T. Berlić, 1. Heft, Wien 1857. – Izvori srpske povjestnice. Iz turskijeh spomenika izvadio i na njemačko preveo dr. Walter F. A. Bernauer, a u srpsko preveo i izdao Andrija Torquato Brlić, sv. I, U Beču 1857.*

„južnoslavenskih narječja“. Jedno od pisama opisuje pripreme za prvi posjet Franje Josipa Zagrebu u listopadu 1852., a druga govore o povijesti pothvata hrvatskog novinarstva na njemačkom jeziku u Beču (*Ost und West* i *Zukunft*).

Radi preglednosti, evo strukture izdanja pisama i signature gdje se ona nalaze u Arhivu obitelji Brlić: 1. pismo pisani je poziv odbora koji potpisuju Jelačić, Stockau, Drašković, Batthyány (Arhiv obitelji Brlić – dalje AOB, k 14, sv. 1); 2. pismo – Filip Bogdanović (AOB, k 14, sv. 1); 3.-5. pismo napisao je dr. Walter Friedrich Adolf Behrnauer (AOB, k 14, sv.1), tajnik Kraljevske knjižnice i suradnik na izdanju djela *Izvori srpske povjestnice* s A. T. Brlićem; 6. pismo – Dahlen (AOB, k 14, sv. 14), major iz Nove Gradiške; 7. pismo – dr. Walter Friedrich Adolf Behrnauer (AOB, k 14, sv. 1) ; 8. pismo – Josip Blažević (AOB, k 14, sv. 1), skrbnik za maloljetnike; 9. pismo – Giesl (AOB, k 14, sv. 27), major; 10. pismo – dr. Veli Beg (von Gaal) (AOB, k 14, sv. 24), carsko-turski stožerni liječnik u Sarajevu; 11. pismo je pismo Fanny Adamović (AOB, k 14, sv.1) A. T. Brliću, a 12. pismo sadrži odgovor A. T. Brlića; 13. pismo – dr. Walter Friedrich Adolf Behrnauer (AOB, k 14, sv. 1); 14. pismo – dr. Gaal (Veli Beg) (AOB, k 14, sv. 24); 15. pismo – Julius von Delpiny (AOB, k 14, sv. 6), vlasnik i izdavač novina *Zukunft*; 16. pismo – dr. Walter Friedrich Adolf Behrnauer (AOB, k 14, sv. 1); 17. i 18. pismo – dr. Veli Beg (dr. von Gaal) (AOB, k 14, sv. 24); 19. pismo – Bauer (AOB, k 14, sv. 1); 20. pismo – Julius von Delpiny (AOB, k 14, sv. 6); 21. i 22. pismo – Johanna von Giesl, supruga majora Giesla (AOB, k 14, sv. 27).

U vrijeme kad je nastajala ova korespondencija Andrija Torkvat Brlić bio je mladi klerik u Beču, tajnik Matice ilirske i Društva za jugoslavensku povjestnicu, uređuje u Matici *Kolo* (knj. VIII), te za tisak priređuje djela Ignjata Đurđevića *Uzdasi Mandalijene pokornice* i *Saltijer slavinski* (1851.) te *Kristijadu* Junija Palmotića (1852.); upravitelj biskupskog imanja u Đakovu (1851.-1853.), student prava u Beču (1854.-1857.), dao se s uspjehom u znanstvene vode i s dr. Walterom F. A. Behrnauerom objavljuje turske izvore za srpsku povijest. U to je vrijeme surađivao u mnogim novinama: *Narodne novine* (1851.), *Obći zagrebački kalendar* (1852.), *Gospodarske novine* (1853.), *Neven* (1854.-56.), *Il Nazionale* (1863.), *Slavonac* (1863.). Aktivni je zastupnik broskog izbornog kotara u Hrvatskom saboru 1861. i predvodi poslanstvo predstavnika Vojne krajine kralju u Beč.³

Uzmemo li u cjelini, ova nam pisma pružaju vrijedne i korisne informacije o širini razgranatih veza Andrije Torquata Brlića, o fragmentima iz života pošiljatelja pisama, njihovoj djelatnosti i utjecaju. Objavljivanje ovih pisama držimo stoga i korisnim doprinosom istraživanju različitih aspekata prošle stvarnosti sredinom 19. stoljeća.

³ *Hrvatski biografski leksikon*, knj. 2, Zagreb 1989., str. 337.

Zaključak

Rad donosi pisma iz Arhiva obitelji Brlić raznih osoba koje su bile u prepisci s Andrijom Torquatom Brlićem. Sva pisma pisana su njemačkim jezikom i kurentnim pismom. Različitog su sadržaja i svjedoče o razgranatim vezama Torquata Brlića, kao i interesima koji su ga zaokupljali: od suradnje na zajedničkim intelektualnim, znanstvenim projektima s uglednim znanstvenicima turkolozima toga vremena, veze s turskim liječnicima u Sarajevu koji rade na opće dobro svega stanovništva, suradnje u novinama, intervencije za stipendiju kod biskupa Strossmayera za sina neke udovice, pomoći pri skrbništvu za siromašnu djecu u jednom selu itd. Najčešće nije moguće rekonstruirati tko su pošiljatelji pisama, osim njihovih imena i prezimena, ali i ova pisma dragocjen su izvor za upoznavanje vremena u kojem su napisana i nezaobilazna su sličica u sklapanju mozaika o Andriji Torquatu Brliću.

I. Prijevod pisama

1.

U povodu prvog posjeta kralja Franje Josipa Zagrebu, odbor u pisanom pozivu za sudjelovanje navješćuje da je u sklopu manifestacije predviđen i ples četiriju kadrila u rezidenciji nadbiskupa. Te četiri kadrile predstavljale bi hrvatsku, slavonsku, dalmatinsku i vojnokrajišku narodnu nošnju.

U planu načinjenom za proslavu u sklopu svečanosti, koje se održavaju u našoj domovini u povodu nadolazećeg radosnog dolaska premilostivog vladara u prvim danima listopada,⁴ predviđen je i ples za koji se sa svojom uobičajenom uslužnošću dobrostivo ponudila njegova ekscelencija, gospodin nadbiskup, u svojoj rezidenciji. Na tom bi plesu trebale sudjelovati četiri kadrile obučene u hrvatsku, slavonsku i dalmatinsku narodnu nošnju. Stoga odbor, koji se sastao u tu svrhu, ima čast najljubaznije pozvati P. T. da se u roku od 14 dana jave na adresu pod oznakom C. B., jednom od organizatora u Zagrebu, imaju li namjeru sudjelovati u kadrili u nošnjama ili ne. U slučaju da žele sudjelovati, molimo da navedu odabrane nošnje.

Četiri kadrile predstavljale bi sljedeće narodne nošnje: a. hrvatsku, b. slavonsku, c. dalmatinsku, d. vojnokrajišku.

Rado ćemo se ravnati prema željama visokocijenjenih sudionika i samo u slučaju da odabir prevelikog broja istovjetnih nošnji bude išao na štetu raznovrsnosti nošnji, najljubaznije molimo prihvaćanje nošnje koju će odbor predložiti.

Poblize odrednice vezane za to ovisit će isključivo o broju sudionika u ovom događaju, stoga želimo još jednom najljubaznije naglasiti molbu da nas što prije ljubazno izvijestite o svom sudjelovanju.

Zasada možemo naznačiti da će, što se tkanina tiče, gospođe morati odabrati baršun, te umjesto lana svilu, a gospoda će umjesto sukna odabrati baršun; nošnje se moraju nositi za cijelo vrijeme trajanja plesne svečanosti.

Zagreb, 31. srpnja 1852.

za odbor

Jelačić, Stockau, Drašković, Batthyány

⁴ Radi se o prvom posjetu kralja Franje Josipa Zagrebu, 2. listopada 1852. Kralj je pred Zagrebom izašao iz kočije i u Zagreb ušao jašući na konju. U Zagrebu ga je dočekao ban Jelačić, a kod gradske vijećnice prvi gradonačelnik upravo ujedinjenog Zagreba, Janko Kamauf.

2.

Filip Bogdanović se iz Beča, nakon neuspjela pokušaja ponovnog uvrštenja u aktivnu vojnu službu, vraća u Slavoniju i moli A. T. Brlića za pomoć u dobivanju predujma od 600 Fl. zbog financijskih neprilika u kojima se našao, za koje ponajviše okrivljuje svoju suprugu od koje se rastao, ali i bana koji ga nije podržao u ponovnom uvrštenju.

Cijenjeni prijatelju!

Zadnji puta smo razgovarali u Jasci, u listopadu 1851., i to kada ste Vi bili na putu za Karlovac, a ja za Zagreb. Iz Zagreba sam otputovao u Beč kako bih se izborio za svoje ponovno uvrštenje u aktivnu vojnu službu, kao što sam Vam tada ispričao. Ostao sam tamo godinu dana i nakon što sam osiromašio kao prosjak, prepun dugova, vratio sam se u svoju domovinu Slavoniju ne ostvarivši svoj cilj, što se dosada nikada nije dogodilo. Vrativši se u Slavoniju morao sam se opet zadužiti da bih si mogao kupiti najnužnije kućne potrepštine. Zbog toga sam sa svih strana pritiješnjen, a pomoći niotkuda. Iz tog sam razloga tražio utočište kod njegove milosti, biskupa, prečasnog gospodina Strossmayera, u dobroj nadi da će me njegova visost izbaviti iz mog najtužnijeg položaja. Vama, dragi prijatelju, kao opunomoćeniku njegove visosti i kao upravitelju biskupskog imanja,⁵ moja je pismena molba možda saopćena, a iz nje ste mogli razabrati da nisam svojom krivicom zapao u ove mučne okolnosti.

U nedjelju sam bio kod mog dobrog prijatelja Mitzingera, a sljedećeg sam dana imao namjeru njegovoj milosti biskupu osobno uputiti svoju molbu, no saznao sam da njegova visost toga dana namjerava otputovati na selo; dobio sam savjet da se u vezi tog pitanja obratim Vama.

Stoga, uvjeren u Vaše dobrotivo srce, uzimam slobodu moliti Vas usrdno i s najvećim povjerenjem da se meni, nesretnom ocu, smilujete te ljubazno zauzmete da u svrhu razrješenja moje prevelike patnje uskoro, na bilo koji način, dobijem predujam od 600 Fl. konvencionalne vrijednosti, uz primjereni mjesečni odbitak uobičajenih kamata, a kao jamstvo neka posluži polica životnog osiguranja u iznosu od 1000 Fl. Zbog tako milosrdna i plemenita čina moja bi Vam djeca i ja doživotno bili zahvalni. Moram Vam ujedno u povjerenju reći da sam zbog ovoga sa svih strana pritisnut pa postoji opasnost da ću pretrpjeti neprilike u svojoj službi; prije nego li to doživim, trebalo bi nešto poduzeti. I tako se nadam da milostivi biskup neće dopustiti da jedan odlikovani časnik, koji je časno služio 30 godina, bude izvrgnut takvom ruglu.

⁵ Brlić je bio upravitelj biskupskih dobara od studenog 1851. do 20. kolovoza 1853.

Najveću krivicu za ovu propast snosi moja supruga, zbog čega smo se i rastali. Njegova ekscelencija, ban, također je dosta tomu pridonio, a sada ne želi znati za mene; [nečitljivo] mi je obećao zauzeti se za moje ponovno uvrštenje, to je razlog zašto nisam prodao svoja dva jahaća konja i ostavio ih u Karlovcu dok se nisu potrošili; nakon toga me je ostavio na cjedilu, iako je sve ovisilo isključivo o njemu jer su mi na dvoru inače svi bili naklonjeni. Da to nije bio slučaj, svoje bih konje bio prodao, manje dugove otplatio te se odmah uputio ovamo i tako nikome ne bih bio na teretu.

Još jedanput Vas molim i preklinjem da me u ovoj nevolji ne napuštate. Bio bi to strašan grijeh kada bih nevin propao među svojim sunarodnjacima; ništa ne želim besplatno. Samo na neki način osjećam grižnju što bi me ti rastresenjaci mogli unesrećiti.

U iščekivanju skorašnjeg ishoda, preporučam se Vašoj prijateljskoj blagonaklonosti, s osobitim poštovanjem,

Vaš
odani prijatelj
Filip Bogdanović,⁶
natporučnik
u miru

U Vinkovcima, 22. lipnja 1853.

3.

Behrnauer moli A. T. Brlića da mu pošalje svoj rukopis srpskog prijevoda i napominje nužnost dogovora oko kronološkog redoslijeda izvora. Napominje da u uvodu rada želi napisati kratke biografije svakog od pisaca koji se obrađuju.

Beč, 26. svibnja 1855.

Carsko-kraljevska Dvorska knjižnica
Blagorodnom
gospodinu, gospodinu A. T. Brliću,

⁶ Filip Bogdanović, Oberleutnant (natporučnik) u miru.

u interesu našeg zajedničkog posla i prema nalogu Graßbergera, poslovođe u tiskari, koji između ostalog mora tiskati jedno drugo orijentalističko djelo, Vas molim da mi, ukoliko, kao što pretpostavljam, još čuvate moj njemački prijevod, što prije pošaljete rukopis Vašeg srpskog prijevoda posredstvom Vašeg brata, koji Vam prosljeđuje i ove retke. Prije svega potreban je dogovor oko kronološkog redoslijeda izvora; počet ću s Neschrijem,⁷ nastaviti s Idrisom Bidlisijem⁸ i njegovim sinom Ebulfazl⁹ Addeftezijem, a potom sa Sadeddinom¹⁰ za prvi arak.

Ujedno Vas želim izvijestiti o svojoj namjeri da u uvodu rada napišem kratki predgovor kao i kratke biografije svakoga od pisaca izvora koji se obrađuju u originalu i u njemačkom prijevodu; i ovdje bih započeo s Neschrijem. S radom na tim biografijama već sam započeo. Na kraju izvora opisa dviju bitaka bit će navedena najnovija [nečitljivo], savjetnika ministra u turskom ministarstvu za obrazovanje i dopredsjednika turske Akademije znanosti.

U radosnom iščekivanju skorog odgovora i računajući na skorašnji susret u Beču.

Vaš odani,

Dr. W. F. A. Behrnauer¹¹

⁷ Mehmed Neşrî (poznatiji samo kao Neşrî), datum rođenja nepoznat, preminuo oko 1520., djelo: *Kitab-ı Cihannüma* (Knjiga karte svijeta): <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/409779/Nesri>

⁸ İdris-i Bitlîsî (r. 1452-57. - preminuo 1520.), državnik, povjesničar i pjesnik, djelo: *Selîmname* („Knjiga o Selimu“, odnosi se na Selima I.): http://en.wikipedia.org/wiki/Idris_Bitlisi

⁹ Ebulfazl Mehmed Çelebi, sin Bitlisijev, prepisao i dopunio *Selîmnamu*.

¹⁰ Hoca Sadeddin Efendi (1536/7., Istanbul - 1599., Istanbul), učitelj, šejhul-islam (vrhovni poglavar muslimanske vjerske zajednice u sultanskoj Turskoj), povjesničar. Djela: *Tac üttevarih* („Kruna povijesti“, od početka Osmanlija do Selima I.) i *Selîmname* (o Selimu I.): <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/515879/Hoca-Sadeddin>

¹¹ Dr. Walter Friedrich Adolf Behrnauer (8. 3. 1827. - 2. 4. 1890.), bečki orijentalist, knjižničar, suradnik na prevođenju i objavljivanju Brlićeve zbirke *Izvora srpske povjestnice iz turskih spomenika*. Ime u europskoj orijentalistici Behrnauer je stekao i prije suradnje s Brlićem. Godine 1850. objavio je prijevode fragmenata poezije seldžučkog pjesnika iz 13. stoljeća Sultana Veleđa, a 1851. objavio je prijevod odlomka iz arapskog ciklusa *Tisuću i jedne noći* pod naslovom *Die vierzig Veziere oder weisen Meister*. Objavio je također i prijevod dnevnika s pohoda Sulejmana Veličanstvenog na Beč 1529. Napisao je i predgovor (*Vorrede*) u kojem je donio bio-bibliografske podatke o Neşrijju, Idrisu iz Bitlisa i Sadeddinu. U *Izvorima srpske povjestnice iz turskih spomenika*, osmansko-turski izvorni tekst, koji je Behrnauer priredio, donesen je s lijeve strane, Brlićev srpski prijevod s desne strane, a njemački prijevod donesen je kao bilješka na dnu teksta: usp. D. Mujadžević, „*Izvori srpske povjestnice iz turskih spomenika Andrije Torkvata Brlića*“, u: *Zbornik o Andriji Torkvatu Brliću*, (ur. Dinko Župan), Slavonski Brod, 2012., str. 213.

Beč, centar grada 1116.4.12.¹²

Treba li Vaš brat zbog prijeloma 1. arka odraditi ovaj posao? Šest folio-stupaca srpskog prijevoda već je korigirao, dostatno za 1. arak.

4.

Behrnauer se zahvaljuje na novcu za svoj udio u zajednički izdanim izvorima o srpskoj povijesti. Spominje kako je jedan primjerak poslao u Leipzig, dva primjerka u Rusiju, od kojih jedan Akademiji znanosti, te dva u Pariz.

Beč, 25. ožujka 1857.

Dragi prijatelju,

od srca zahvaljujem na konačnom iznosu od 25 Fl. konvencionalne vrijednosti koje mi je Vaš brat Ignjat proslijedio 23. ožujka 1857., a tiče se mog udjela u našim zajednički izdanim izvorima srpske povijesti, za koje ću, čim mi vrijeme bude dozvoljavalo, pripremiti daljnje materijale. Moj cijenjeni učitelj, prof. dr. Fleischer iz Leipziga, već mi se srdačno zahvalio na primjerku koji sam mu poslao, kao i na onom o njemačkom orijentalnom društvu [nedostaje tekst, pismo oštećeno] i [nedostaje tekst, pismo oštećeno] tom pothvatu zaželio sretan nastavak. Naznaka za korespondenciju bilo je već i u A. A. Z. U Rusiju sam poslao dva primjerka: jedan dr. von Dornu, ruskom znanstvenom državnom savjetniku i akademiku, a jedan tamošnjoj Akademiji znanosti. Dva primjerka poslao sam u Pariz, od kojih je gospodin grof von Traun jedan primjerak proslijedio Société Asiatique.

U nadi da ću uskoro moći nastaviti s ovim, ostajem uz visoko poštovanje i odanost Vaš

pokorni,

Dr. W. F. A. Behrnauer

Grad,

1116.4.12

¹² Nizovi brojeva 1116.4.12, 1116.412, 116.4.12 pojavljuje se pisama W. F. A. Behrauera i vjerojatno označavaju poštanski pretinac.

5.

Behrnauer izvješćuje da je postao privatni docent za turski jezik i književnost na Bečkom sveučilištu. A. T. Brlića moli za pomoć u povezivanju s mladim studentima zainteresiranim za daljnje školovanje u Beču. Što se objavljivanja drugog sveska izvora za srpsku povijest tiče, napominje da je „Časopis za stranu literaturu“ u Berlinu tu namjeru proglasio časnim pothvatom.

Beč, 14. listopada 1857.

Visokopoštovani gospodine i prijatelju,

slobodan sam Vas ljubazno upozoriti na pismo gospodina Emilia Teze iz Venecije, na čijoj sam stražnjoj strani napisao nekoliko redaka, a koje ste poštom zasigurno primili. Molim Vas da mi, čim to Vaše slobodno vrijeme bude dozvoljavalo, pošaljete odgovor. Ujedno Vas želim izvijestiti, da sam još 18. kolovoza primio odluku ovdašnjeg Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Beču da postanem privatni docent za turski jezik i književnost. Ovom prilikom Vas molim za ljubazno ispunjenje Vašeg obećanja koje ste mi dali kada sam Vam obrazložio svoju namjeru habilitirati se za tu granu jezika te da za taj studij pobudim interes među Vašim sunarodnjacima, s obzirom na njihovu hvale vrijednu revnost u pogledu znanosti. Obećali ste se potruditi povezati me s mladim snagama koje bi bile zainteresirane za daljnje školovanje u Beču, za što bih Vam u ime znanosti morao izraziti najveću zahvalnost.

Što se nastavka našeg znanstvenog pothvata tiče, dakle izdavanja drugog izdanja sveska izvora za srpsku povijest, rado sam voljan, s obzirom da je taj pothvat u *Časopisu za stranu literaturu* u Berlinu već javno proglašen časnim pothvatom. Moj visokopoštovani profesor gosp. prof. dr. H. L. Fleischer također priželjkuje nastavak istoga. Čim moje vrlo ograničeno vrijeme to bude dozvolilo, poslat ću Vam daljnje tekstove o bitci kod Angore¹³ s njemačkim prijevodom skupa s dodatkom uz prvi svezak i to posredstvom Vašeg gosp. brata Ignjata koji je, koliko je meni poznato, još ovdje, a kojega dugo vremena nisam vidio. Rado ću prihvatiti. Jako bi me veselilo kada biste mi se opet javili, osobito o tome kako ste u svojoj domovini i kako provodite slobodno vrijeme. U nadi za skorašnjim odgovorom te s daljnjim sjećanjem ostajem

Vaš iskreno odani prijatelj,

Dr. W. F. A. Behrnauer,

¹³ Bitka kod Angore (28. srpnja 1402.) između osmanlijske vojske na čijem je čelu bio sultan Bajazid i mongolskih snaga, koje je vodio Tamerlan. Mongolsku vojsku činilo je samo konjanništvo, ali i 32 slona. Angorska bitka je posljednja bitka u kojoj su se koristili slonovi. U Bajazidovoj vojsci kao vazal sudjelovao je Stevan Lazarević s oko 5000 Srba, koji su prvi napustili bojno polje. Poraz kod Angore zaustavio je za nekoliko desetljeća ekspanziju Osmanlija. Sultan Bajazid umro je u Tamerlanovom zatočeništvu: Georgije Ostrogorski, *Istorija Vizantije*, Beograd, 1969., str. 516.

2. tajnik carsko-kraljevske Dvorske knjižnice, privatni docent za turski jezik i književnost na kraljevskom Bečkom sveučilištu, redovni član Njemačkog orijentalnog društva u Halleu/Leipzig, Membre de la Societé Asiatique de Paris. Grad, 1116.412.

[odg. 26. 3. 1858. iz Valjeva]

6.

Major Dahlen zahvaljuje A. T. Brliću na njegovoj gramatici koja mu služi kao izvrstan i najpouzdaniji priručnik u učenju južnoslavenskih narječja.

Nova Gradiška, 21. prosinca 1857.

Poštovani gospodine Brlić,

moram ovo pismo započeti s molbom da moje neodgodive poslove prihvatite kao opravdanje što Vam tako kasno izražavam najdublju zahvalnost za Vašu izvrsnu gramatiku¹⁴ koju ste mi ljubazno poslali. Jako žalim što nisam imao priliku usmeno Vam izraziti radost koja me obuzima što posjedujem Vašu gramatiku. Ona za mene predstavlja najbolji oslonac, najsigurniji priručnik i najpouzdaniju poduku u mom pothvatu učenja južnoslavenskih narječja. Tek kada uspijem sastaviti Vam pismo na Vašem lijepom jeziku, vjerovat ću da sam Vam izrazio dostatnu zahvalnost zbog Vaše susretljivosti. U nadi da dotada neće proći previše vremena, završavam ovo pismo s osobitim poštovanjem,

Vašoj blagorodnosti

zahvalno odani

Dahlen¹⁵

7.

Behrnauer izvješćuje Andriju T. Brlića o svom radu na sastavljanju drugog sveska izvora za srpsku povijest te o svojoj namjeri početka rada i na drugom svesku, djela iz turskog unicuma Vatikana u Rimu dobivenog u obliku prijepisa.

¹⁴ *Grammatik der Illyrischen Sprache*, Wien 1854.

¹⁵ Dahlen, major u Novoj Gradiški.

Njegovoj blagorodnosti
 gospodinu odvjetniku Andriji
 Torquatu Brliću
Brood
u Slavoniji

[odg. 26/3 1858. iz Valjeva

Da izdajemo II. svezak, nek poslje MS. – Samo tko će obstarat štampu]

Beč, 5. siječnja 1858.

Dragi prijatelju,

Ljubaznošću knjižara Lea primili ste ovo pismo u kojem Vas izvješćujem, da sam trenutno zauzet sastavljanjem drugog sveska izvora za srpsku povijest na temelju pristiglih upita kod gospodina knjižara Lea, što Vam on i sam može potvrditi. Ujedno molim odgovor na moja posljednja dva pisma. Njemački ću Vam prijevod dostaviti na isti način čim ga zgotovim. Započet ću s drugim sveskom izvora o srpskoj povijesti, djelom iz turskog unicumata Vatikana u Rimu, koje sam dobio u Rimu u obliku prijepisa. To će zasigurno naići na Vaše odobravanje, uvjeren sam, zbog velikog značaja tog unicumata.

U nadi za skorašnjim odgovorom, kao i uvijek ostajem Vaš uvijek iskreno odani prijatelj.

Dr. Walter Friedrich Adolf Behrnauer
 tajnik Carsko-kraljevskog sveučilišta
 Grad, 116.4.12.

8.

Josip Blažević, skrbnik za maloljetnike, iznosi neprimjereno ponašanje kaptana Draženovića prema njemu u vezi skrbništva za maloljetnike. Ističe kako je za troje maloljetnika, kojima je suskrbnik, pukovniji podnio zahtjev za podmirenje troškova izdržavanja te da u vezi s tim računa na pomoć A. T. Brlića.

Vrlo poštovanom gospodinu
 odvjetniku Brliću
 u Brodu

Vašoj prečasnosti gospodinu Brliću!

Hvaljen Bog!

Jedva sam nekako shvatio usud i odvažio Vam se obratiti s nekoliko riječi zbog svoje prisilne neimaštine – ovdje osjećam da sam ostao bez ljudske utjehe i već vidim da sam primoran uskliknuti s Davidom: „Moji su mi prijatelji okrenuli leđa i pod mojim nogama kopaju duboke jame – moja poštapalica; samo kod Vašeg preminulog gospodina oca. Taj sjedokosi preminuli čovjek – Bog će od njegova praha i praha njegova prijatelja A. Dorshnera stvoriti mudre mladiće. Ti mudri pretendenti slijedili su svete poučne izreke: Blago onome koji brine o siromašnima, psalam 41, stih 2. Blago onome koji se smiluje bijednicima, izreka 14,21. Čin dobra blagoslovljen je vrt, Sir. 40,17. Ne zaboravite činiti dobro jer takve žrtve mile su Bogu, molitva 13,16. Bolje je uzdati su u Boga nego u čovjeka, psalam 118,8.9. Dosad sam se snažno uzdao u čovjeka i bivao prevaren.

Zapamtite, iz priložene zamolbe kao i iz ovog pisma, Vaša dobrotivosti, možete razabrati i uvjeriti se u kojem sam tužnom položaju od 1843. godine, otkada sam zbog snažnog napada vrućice osuđen na dvije štake. Stoga Vam moram obrazložiti kakav je bio razvoj događaja između kapetana Draženovića i mene. Naime, narednik Beuch organizirao je početak javne dražbe doma za maloljetnike 21. ožujka ove godine. S obzirom da mi je bilo jasno da mojih 15 Fl. najamnine neće ostati, otišao sam 22. ožujka ove godine do satnika Draženovića u namjeri da ga zamolim da dom za maloljetnike ne bude dodijeljen nikome drugom za manje od 15 Fl. Nažalost, otpilio me riječima: „Što želi ovo spadalo?“ te mi opsova Boga. Nisam uspio izustiti ni jednu riječ nego sam se, bez da sam se na bilo koji način loše ponio, morao vratiti duboko ožalošćen. Razmislio sam o svom rješenju o skrbništvu gdje je izričito rečeno da on moju maloljetnu djecu mora sudski i izvansudski zastupati te upravljati prema propisima, a svake godine, krajem rujna, ispostaviti račun i postupati prema uputama 4. glavnog odsječka Općeg građanskog zakonika.

Kapelan Matelić, koji je 25. ožujka ove godine preminuo, bio je skrbnik, a ja suskrbnik za Evu, Maricu i Karla, dakle za troje maloljetnika. Otac im je bio kovač u Malinu. Te dvije maloljetnice borave u Matelićevom vojnom domu u Batrini, a trećeg maloljetnika sam od 5. travnja ove godine zaposlio kao šegrt kod ovdašnjeg kovača Badinovića. Još prije nekoliko godina mi je skrbnik kapelan Matelić izričito naglasio – da mi godinama hranimo i brinemo o maloljetnicima, a s obzirom da sva njihova zemljišta, vinogradi i šljivici nisu prošli procjenu, nitko se o toj imovini ne može brinuti; ipak, prema našim rješenjima o skrbništvu obvezni smo svake godine, krajem rujna, položiti račune.

Istoimeni zahtjev sam u skladu s time 8. svibnja ove godine uz poštarinu uputio pukovnji; vidjet ćemo što ćemo dobiti. Trebao bih Vas opet posjetiti,

no već sam bio dva puta kod Vas, svaki puta ste bili odsutni. Ako zaključujete da sam se našao u zamci, ja neću tako brzo pokleknuti pred takvom silom. On je grub i možda me želi staviti u zatvor jer, kako kaže, slabša ljudi nisu sposobni za skrbništvo. No zakon tjelesno slabša ljude ne prisiljava na skrbništvo, ali ako oni žele dobrovoljno pomagati nekome iz bliže rodbine, zakon im to dakako ne zabranjuje. S ovim pozivom za pomoć me, gosp. Brlić, nemojte iznevjeriti; zaslužena Vam nagrada neće izostati.

Uz pozdrav ostajem,
u Malinu, 11. svibnja 1858.

Josip Blažević,
skrbnik za maloljetnike

9.

Giesl A. T. Brliću zahvaljuje na predjumu i u prilogu ovog pisma dostavlja dug. Ističe da je boravak u Rijeci opuštajući te da mu vrijeme brzo prolazi no žali zbog niskih temperatura mora i bure, zbog čega je prisiljen produžiti boravak.

Rijeka

Blagorodni gospodine, poštovani prijatelju!

Svakoga dana u iščekivanju da će nam stići novčani iznosi za konje iz Broda, koji su prodani, oklijevali smo s vraćanjem predjuma za put, koji ste nam, poštovani prijatelju, tako ljubazno dali. No, s obzirom da ništa ne stiže, osjećamo se obveznim vratiti dug, ne iščekujući dalje taj novac; u prilogu dostavljamo iznos koji ste nam tako velikodušno predjumi. Još jednom Vašem blagorodstvu izražavamo našu duboku zahvalnost za to posebno prijateljstvo i budite uvjereni da ćemo za ovo zauvijek biti Vaši dužnici. Ukoliko se ukaže prilika da Vam mi možemo učiniti uslugu, sa sigurnošću možete računati na nas. Još jednom hvala!

Naš boravak u lijepoj Rijeci doista je opuštajući i ne mogu vjerovati da smo već četiri tjedna ovdje. To je dokaz da nam je sve u svemu lijepo, osim što sam potpuno nezadovoljan vremenom. Bura dijelom ometa kupanje u moru, a dijelom naše odlaske na izlete. Kupanje u moru svakako nosi dvostruke posljedice jer ne samo da sam zbog niske temperature mora (14 stupnjeva) već dva puta morao odustati od kupanja, nego se i moj boravak ovdje produljuje, a to za sobom nosi poprilične troškove.

Još uvijek nemam poblize informacije o tome gdje ću biti raspoređen, što mi baš nije osobito drago.

Nadam se da dragi prijatelji iz Broda neće potpuno zaboraviti na nas; mislio sam da bi im bilo drago čuti vijesti o nama, zato sam bio tako neskroman i pismo započeo s našom pričom. Nadam se da će mi dragi stanovnici ugodnog Broda najljubaznije oprostiti taj egoizam.

Prije svega, kako ste dragi prijatelju?

Jeste li još uvijek sami? Postoji li kakva odvjetnica? Kako je obitelj cijennog gospodina generala Šajatovića? Kako je obitelj ljubaznog gospodina Mušickog, upravitelja kontumaca. Molimo Vas da svima prenesete naše najdublje pozdrave. Ujedno sam slobodan zamoliti Vas najljubaznije, cijenjani prijatelju, da srdačno pozdravite sve one koji se rado sjete obitelji Giesel te im kažete da se mi njih također rado sjećamo!

A sada, neka je Bog uz Vas! Šaljemo tisuću pozdrava i poljubaca,

Vaš
prijatelj
gospodin Giesel, major

Rijeka, 2. lipnja 1858.

10.

Dr. Gaal moli A. T. Brlića da rukopis srpskog prijevoda prije tiska proslijedi Đorđu Mušickom na čitanje, zbog mogućih pogrešaka u prijevodu.

Blagorodnom
gospodinu Andriji Torquatu Brliću

Dr. obaju prava

Brood

Slavonija

Vrlo poštovanom gospodinu doktoru!

Vaš cijenjani tekst sam primio još s prošlom poštom, no sat vremena nakon odlaska pošte, pa nisam bio u mogućnosti odmah odgovoriti kao što sam to želio.

Sporni glagol pisan je ćirilničnim slovima; za turski prijevod ne marim jer će, sam Bog zna kada, bit gotov. Želja mi je da srpski prijevod što prije bude zgotovljen. Možda ćete Vi moći potaknuti gosp. D. Mušickog¹⁶ na čitanje rukopisa prije tiska, s obzirom na to da postoji mogućnost da su se pateru Grgi, kao osobi koja nije liječnik, potkrale pogreške u prijevodu.

Od srca zahvaljujem na interesu koji svojom ljubaznom uslužnošću posvećujete ovom predmetu i ostajem uz visoko poštovanje,

Vaš
odani sluga Dr. Veli Gaal

Sarajevo, 12. travnja 1860.

[odg. 24/4 1860. ako garantira vlada turska, onda će Hartmann u Zagrebu tiskati]

11.

Fanny Adamović Andriji Torquatu Brliću šalje album slika s biografijama znamenitih francuskih žena.

Erdut, 12. rujna 1860.

Visokopoštovani gospodine Brlić!

Moram Vam se ispričati što sam toliko zloupotrijebila Vašu iznimno veliku uslužnost.

Dva sam Vam dotična sveska željela poslati još krajem srpnja, no iznenađeno je iskrsnulo veće putovanje, stoga je čin slanja ostao na dobroj volji. Sada, po povratku, prvo o čemu razmišljam su mi pak Vaši svesci, stoga Vam zahvaljujem na dobrostivosti i na tome što ste toliko dugo čekali te Vas, poštovani gospodine, ujedno molim da ljubazno primite ovaj album.

Uz najljepše preporuke Vaša

odana
Fanny Adamović¹⁷

¹⁶ Dr. Đorđe Mušicki, upravitelj Brodskog kontumaca od 1856. Na dužnosti je ostao do 1873. kad je umirovljen. Umro je u Brodu 1887.: v. Tanasije Ilić, „Razvoj zdravstvenih prilika u Brodu do 1871“, u: *Zbornik Razvoj zdravstva na području općine Slavonski Brod*, Slavonski Brod 1975., str. 41.

¹⁷ Kćerka Ivana Kapistrana II. Adamovića Čepinskog, posjednika i promicatelja poljodjelstva.

Na istom pismu slijedi koncept odgovora:

12.

Andrija T. Brlić zahvaljuje se F. Adamović na pismu i na albumu znamenitih francuskih žena te joj izražava svoje divljenje kao revnu umu. Napominje da čitajući album doživljava prošla vremena te se divi naporu kojim su francuske gospođe postigle besmrtnost, ali ujedno žali što je takvih kod Južnih Slavena malo.

Vaše cijenjeno pismo od 12. rujna ove godine kao i album znamenitih žena velikog naroda, koji ste mi poslali, potaknuli su u meni najživopisnije čuvstvo za Vašu nježnu učtivost. Moje čekanje, koje Vaša ljubaznost ocjenjuje žrtvom, održavalo me je u ugodnoj svijesti o tome da Vam se, dok ste čitali o velikim djelima francuskog naroda, nametnulo i moje ime, zbog čega mi je čekanje zapravo predstavljalo užitak. Užitak je bio pojačan time što sam za vrijeme ugodna boravka u Čepinu imao sreću u Vama otkriti sjajne osobine revna uma koji je bez sumnje bio zadovoljan uzvišenim Thiersovim¹⁸ načinom pisanja.

S radošću čitam biografije meni sada cijenjenog albuma te se u meni budi želja da kroz album slavenskih žena doživim prošla vremena. Imajući na umu s kojim naporom su francuske gospođe postigle besmrtnost, začuđujuće je da kod Južnih Slavena, s kojima smo u srodstvu, postoji tako malo onih koji osjećaju potrebu da se bore za besmrtnost unutar vlastitog naroda.

No i Južni Slaveni će doći na red, a izlazeće sunce u Italiji spaja nadolazeći dan južnoslavenske slobode.¹⁹

13.

Dr. Walter F. A. Behrnauer, kao tajnik Kraljevske javne knjižnice, moli Andriju T. Brlića za snošenje troškova za objavljivanje drugog sveska izvora o srpskoj

¹⁸ Louis Adolphe Thiers (14. 4. 1797. - 3. 9. 1877.), francuski političar i povjesničar, odvjetnik po zanimanju. Skršio je uz pomoć Bismarcka Parisku komunu. U kolovoza 1871. postao je predsjednik Republike, ali je 1873. morao podnijeti ostavku. Napisao *Povijest Francuske revolucije i Povijest ere konzulata i carstva: Opća enciklopedija*, knj. 8, Zagreb 1982., str. 200.

¹⁹ Torquat ovdje misli na pobjede Pijemonta nad Austrijom kod Magente i Solferina 1859. i oslobođenje i ujedinjenje Italije nakon tih pobjeda.

povijesti. Moli ga da se pobrine za prevođenje određenih tekstova te smatra da bi se u vezi nastavka projekta trebalo konzultirati s Jugoslavenskom akademijom.

Dresden, 6. kolovoza 1863.

Visokopoštovani gospodine i prijatelju!

S obzirom da je dosta vremena prošlo otkako smo u Beču zajedno izdali prvi svezak izvora o srpskoj povijesti,²⁰ a ja sada vršim funkciju tajnika Austrijske kraljevske knjižnice i imam namjeru obraditi dvanaesti svezak, uz puno poštovanje Vas želim pitati biste li Vi u okviru troškova, koje ste tako velikodušno upotrijebili za objavljivanje prvog sveska, bili voljni snositi troškove i za objavljivanje drugog sveska? Čim mi, što prije, o tom pitanju budete javili svoje mišljenje, moći ću Vas podrobnije izvijestiti o opsegu i sadržaju drugog sveska. Bi li novoosnovana Južnoslavenska Akademija u Zagrebu²¹ na poziv i uz pridobivanje interesenata vaše narodnosti, a koji se bave srpsko-turskom poviješću, bila voljna preuzeti nastavak našeg nadasve vrijednog pothvata? Možda biste se tako prije mogli pobrinuti za prijevode određenih tekstova, ako ne osobno, mogli biste ih predati nekome iz Zagreba; nekome tko bi bio zainteresiran i dovoljno motiviran u vezi njih stupiti u kontakt sa mnom. Svakako bi o svemu daljnjem trebalo pregovarati i s Akademijom. Stoga Vas molim da to meni jako važno pitanje preuzmete u svoje ruke i pokrenete. Sada kada imam veliku volju nastaviti sa starijim radovima i kada sam sebe moram poticati kako ne bih zanemario studij orijentalistike - s obzirom da ovdje nemam toliko mogućnosti za korištenje literature kao u Beču - osobito bi me obradovalo kada biste mi omogućili rad na području Vama ne tako stranom.

Uz duboko poštovanje ostajem u Vašem ljubaznom sjećanju; spomenuto pitanje još jednom preporučam za skorašnje razmatranje.

Ostajem uz zahvalno sjećanje i privrženost,

Vaš odani sluga i prijatelj,
Dr. Walter F. A. Behrnauer
tajnik Kraljevske javne knjižnice
Holzhofgasse 8, prizemlje

²⁰ *Izvori srpske povjestnice. Iz turskijeh spomenika izvadio i na njemački preveo D. Walter F. A. Bernauer a u srpsko preveo i izdao Andrija Torkvato Brlić, sv. I, Beč 1857.*

²¹ Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti utemeljena je 1860. kada je biskup Strossmayer za nju dao donaciju od 50 000 for uručenu banu Šokčeviću. Akademija je službeno otvorena 4. ožujka 1866. kada je kralj Franjo Josip I potvrdio njezina pravila: *Hrvatska enciklopedija*, knj. 4, Zagreb 2002., str. 726.

14.

Dr. Gaal živopisno prikazuje svoj odlazak u Kolašin na granici s Crnom Gorom, gdje je skupa sa svojim pratiteljem zbog nehotičnog prijelaza na crnogorsku stranu bio uhićen. Zahvaljujući pratiteljevoj snalažljivosti, ubrzo su pušteni, no Dr. Gaal je zbog zadobivene sunčanice bio dulje vrijeme u dosta lošem stanju.

Visokopoštovani gospodine kolega!

Zbog kašnjenja odgovora na Vaša dva dopisa (u vezi pyelitisa²²) na svu se sreću ne moram ispričavati jer nisam kriv i zahvaljujem Bogu što sam ostao živ. Već se dva mjeseca borim s avanturama i bolešću. Naložen mi je odlazak u Kolašin na granici s Crnom Gorom, u svrhu obavljanja zdravstvene službe. Upravo prije polaska na put ukraden mi je revolver, stoga sam u žurbi morao posuditi prijateljev, a on, pokazujući mi mehanizam revolveira, nije bio u stanju spriječiti da mi kugla prozumi pored uha. Nakon neopisivo mučna puta kroz američke prašume, koje su emigrirale u Tursku, stigao sam u Kolašin, da bi mi se prilikom prijelaza jednog šanca osmjehnula kugla koja je slučajno dezertirala iz vojne baze, i prostrujala blizu mene, vjerojatno zato da gospodin u uniformi, kakvu sam nosio, ne bi spriječio njezinu putanju – mada zapravo ja zahvaljujem Bogu da ona nije pogodila mene. Pola sam sata kasnije, šecujući, prešao crnogorsku granicu te su me petorica mohikanaca uhitila kao špijuna; vrlo suspektna je bila moja mapa, koju sam na svojim izletima kao pasionirani slikar – bolje rečeno slikar krajobraza - uvijek nosio ispod pazuha, pa sam stoga bio osumnjičen kao politički izdajnik. Poznato je da je čovjek vrlo škakljiv ispod pazuha pa to u većini slučajeva izaziva smijeh, no taj je trenutak bio više nego samo škakljiv i nije bio nimalo smiješan!!! Na obranu nismo mogli ni pomišljati, s obzirom da sam ja bio naoružan samo sabljom, a moj pratitelj, nećak Paschin Moti, nije imao niti sklopivi džepni nožić. Prvoklasni slučaj [nečitljivo], s kojim sam se tu susreo i u kojemu sam se našao, izazvao je i odgovarajuću zbuđenost. Na svu sreću moj se pratitelj predstavio kao Rus, a s obzirom na bajoslovnu čast, koja mu je smjesta ukazana, omogućeno nam je povlačenje. Ti doživljaji bi i kod osobe koja nije toliko otporna kao ja izazvali u najmanju ruku trombozu - no ja sam još na povratku dobio sunčanicu, valjda da bih barem u vrijeme komatoznog stanja (bilo ih je uz prekide dva) zaboravio na prethodna iznenađenja. Uvjeravam Vas da sam još i nakon ekspedicije bio u vrlo lošem stanju. Iako nitko ne bi mogao reći da sam loša osoba u bilo kojem smislu, dotična četiri broja bolničkih novina moći će tek sada izvijestiti o upravo opisanom spletu događaja. Imao sam svakako i svijetle trenutke; u to sam vrijeme primio Vaše prvo pismo zbog pyelitisa, no nisam bio u stanju potražiti svoj rad ili pisati Vam. Ne samo taj rad nego i

²² Upala bubrežne čašice.

sve ono malo što posjedujem stoji Vam na raspolaganju; samo Vas molim da se ništa ne izgubi.

Uz najljepše pozdrave, ostajem Vaš

iskreno odani sluga,

Dr. Veli Gaal

3. rujna 1864. prema julijanskom kalendaru

15.

Julius Delpiny potiče A. T. Brlića na objavljivanje serije svojih članaka u prilog ukidanju Vojne krajine, uz donošenje što više statističkih i povijesnih materijala o prilikama i genezi Vojne krajine. Ujedno ističe kako „Zukunft“ postaje sve popularniji list tražen u austrijskim predstavništvima na Orijentu, u Rusiji te u pruskom predstavništvu u Beogradu pa čak i u Aleksandriji.

[odg. 8/2 1867.]

Beč, 13. siječnja 1867.

Poštovani gospodine i prijatelju!

Vaš dopis od 27. prosinca prošle godine kao ni prilog nismo primili. Nema mu traga ni među mojim zapisima, ni u službenim knjigama. Stoga Vas molim da dopis pokušate pronaći upitnim pismom.

Srdačno zahvaljujem što ste priopćenja objavili još u jučerašnjem broju. U interesu slavenskog pitanja, usrdno molim da svaku Vam dospjelu vijest iz Bosne priopćite novinama *Zukunft*.²³

Kako je Vaše zdravlje? Molim Vas da me sljedećom prilikom s nekoliko redaka umirite.

Ako Vaše fizičko stanje i poslovne obveze dozvole, molim da čitatelje novina *Zukunft* uveselite serijom svojih članaka u prilog ukidanju Vojne krajine. U ovom trenutku raspravu o toj temi smatram vrlo prikladnom.

Pri tome molim da dostavite što više statističkih i povijesnih materijala o neprilikama, genezi itd. te institucije, koji su sjevernim Slavenima kao i ve-

²³ List je izlazio u Beču 1864.-1871. Vlasnik i izdavač je bio Julius Delpiny, ranije suradnik I. I. Tkalca, a odgovorni urednik Lorenz Leskovec.

likom dijelu Ugarske prilično nepoznati. U vezi toga, poštovani doktore, bez ustručavanja koristite primjerice djelo Utješinovića.²⁴ Vaša vlastita iskustva također pružaju bogat izvor. Ne dopustite, poštovani gospodine, da Vam taj trud omrzne. Svaki od tih članaka može po volji predstavljati cjelinu za sebe. Molim vas samo da pišete na pola stranice, kako bih s lijeve strane mogao navesti korekture u odnosu na državnog odvjetnika.

Broj pretplatnika *Zukunft*a u novoj je godini iznova znatno porastao. Još 150-200 pretplatnika i list će u potpunosti pokrivati sam sebe. Gotovo sva austrijska predstavništva na Orijentu te, primjerice, i prusko predstavništvo u Beogradu pretplatili su se. Od Nove godine imam čak i jednog pretplatnika iz Aleksandrije. I u Rusiji se *Zukunft* sve više širi. Bez pretjerivanja smijem reći: list je na putu da postane moćan kada su u pitanju slavenske stvari. Budite potpora, poštovani gospodine, svojim vrloiskusnim perom.

S osobitim poštovanjem, Vaš odani,

J. v. Delpiny

16.

Dr. Walter F. A. Behrnauer za svog prijatelja gosp. Dr. Otta Blaua, kraljevsko-pruskog konzula iz Trapezunta, moli Andriju T. Brlića za pomoć u pronalaganju prevoditelja, vještog ne samo u poznavanju jezika, nego i u poznavanju života i narodnih običaja južnoslavenskih naroda. Najavljuje da će mu još opširnije pisati u vezi njihovog zajedničkog literarnog pothvata.

[nedatirano]

Poštovani gospodine i prijatelju,

Koristim priliku predstaviti vam donositelja ovih redaka, kraljevsko-pruskog konzula iz Trapezunta, gospodina Dr. Otta Blaua,²⁵ kojemu je naloženo proputovati Bosnu, Srbiju, Hercegovinu i Albaniju. Potreban mu je inteligentni, obrazovani prevoditelj, koji ne samo dobro govori južnoslavenske jezike, nego vlada i pismom, a koji je upoznat sa životom i svim narodnim običajima južnoslavenskih naroda. Gospodin konzul dr. Blau je moj jako dobar stari

²⁴ Ognjeslav Utješinović Ostrožinski (21. kolovoza 1817. - 8. lipnja 1890.), krajiški upravni činovnik, političar i književnik, veliki župan Varaždinske županije. Ovdje se vjerojatno misli na njegovu brošuru *Die Militärgrenze und die Verfassung* (1861.).

²⁵ Dr. Otto Friedrich August Blau (21. 4. 1828. - 26. 2. 1879.), njemački orijentalist.

prijatelj s fakulteta u Leipzigu; stoga Vas molim da mu po tom pitanju pomognete jednakom uslužnošću i otvorenošću kao što biste to učinili za mene. S velikom radošću očekujem da ću od njega osobno čuti da ste u tom pogledu bili u mogućnosti pružiti mu djelotvornu pomoć.

Stoga Vas molim da ga ljubazno primite i pomognete mu koliko je u Vašoj moći.

Zadržavam si pravo pisati Vam opširnije u vezi našeg literarnog pothvata i njegova kasnijeg nastavka, ako budem imao slobodnog vremena kao sada.

Ostajem kao uvijek

iskreno odani,

Dr. Walter Friedrich Adolf Behrnauer

Grad, 116.4.12. Vorothersgasse

17.

Dr. Veli Beg moli A. T. Brlića za pomoć u pronalaženju pouzdanih, marljivih i odanih sluga ili sluškinja sa znanjem njemačkog, a po mogućnosti i turskog jezika.

[nedatirano]

Blagorodnome

gospodinu Torquatu Brliću

umirovljenom [nečitljivo]

u Brodu

Vaša blagorodnosti!

Upravo sam saznao za tužni povod koji Vas je doveo u Brod. Iako još nisam imao čast upoznati Vas osobno, od srca suosjećam s Vama, a Vaš gubitak me duboko dirnuo, s obzirom da se moji roditelji upravo spremaju na put, da bi me možda posljednji puta vidjeli. Primoran sam stoga obratiti Vam se s molbom da mi pronađete i ovamo pošaljete jednog ili dvojicu sluga ili sluškinja, pouzdane i marljive, a koji govore slavenski i ponešto njemačkog jezika. Ukoliko bi sluga znao još i turski dao bih mu mjesečnu plaću od 10 Fl., a inače, ovisno o kvaliteti osoba, od pet do osam Fl. u dvadeseticama. Ukoliko bi oni željeli sklapanje ugovora, spreman sam ga sklopiti u carsko-kraljevskom Ge-

neralnom konzulatu. Kuhanje (naravno isključivo jednostavna, krepka hrana) i pranje te trijeznost i odanost glavne su pretpostavke.

Nadam se da će mi moje slobodno obraćanje biti oprošteno i molim da mi se obratite za bilo koju vrstu protuusluga; na tome inzistiram. Uz iznimno poštovanje,

Vaš
odani sluga
Dr. Veli Beg

Sarajevo, na Tijelovo

Carsko-turski stožerni liječnik

Pristajem na nadoknadu niskih putnih troškova. Ovih se dana veterinar Avni Paša vraća ovamo iz kupovine konja iz Zagreba preko Broda. Bila bi to dobra prilika da se sluge poveže. Poželjna bi bila jedna muška i jedna ženska osoba.

18.

Dr. Veli Beg napisao je opće upute za spašavanje od prividne smrti uslijed iznenadnih životnih opasnosti i izvješćuje A. T. Brlića o tome. Rad je preveden na slavenski jezik, a u tijeku je i prijevod na turski jezik. S obzirom na humanitarnu namjenu rada, ne očekuje honorar i ističe da tim radom želi potaknuti pisanje i drugih radova s područja odgoja djece, porodiljstva i sl.

[nedatirano]

Blagorodnom
gospodinu A. Torquatu Brliću
doktoru obaju prava itd.
u Brodu
Slavonija

Blagородni gospodine!

Još prije nekog vremena sam po nalogu Virani Paše napisao opće upute za spašavanje od prividne smrti uslijed iznenadnih životnih opasnosti (utapanje, gušenje, vješanje, smrzavanje etc., etc.) koje je pater Grgo Martić²⁶ preveo na

²⁶ Fra Grgo Mato Martić (24. siječnja 1822. - 30. kolovoza 1905.), franjevac, hrvatski književnik.

slavenski jezik. Upravo po završetku rada promijenio se guverner. Sadašnji guverner je također do te mjere zainteresiran za taj rad da ga je dao službeno prevesti na turski jezik. Jedan je činovnik, tako, nakon dvomjesečnog rada, rukopis uspio prepisati turskim slovima i na taj način tek pripremiti za daljnje prevođenje. S obzirom da bi na taj način predugo trajao dovršetak jednog po svemu sudeći još i nedostatnog prijevoda, original želim ponuditi čitateljima i stoga Vam se obraćam, uzdajući se u naše prijateljstvo i u Vaše prijateljstvo s mojim pokojnim ocem, uz molbu da to moje siroto djelo zbrinete (moji najznačajniji radovi su: Auskultacija, liječenje ušnih bolesti i fizikalna dijagnostika; svi su radovi bili ugovorno vezani za Gerolda, Braumüllera itd.). S obzirom na humanitarnu namjenu, ne tražim honorar i mislim da i prevoditelj dijeli isto mišljenje. Broj (od ca. 50) besplatnih primjeraka mogao bi pak poslužiti kao poticaj za financiranje knjižice (od ca. dva tiskarska arka). Nešto slično zasada na južnoslavenskom jeziku ne postoji i bio bih ponosan kada bih tim svojim radom mogao započeti s nizom korisnih i popularnih radova, kao primjerice o odgoju djece, porodiljstvu, i dr.; ti su radovi u Bosni, Srbiji i Bugarskoj pod pokroviteljstvom vlade i veleposlanstava i mogli bi biti od velike koristi.

S obzirom da na slavenskom tržištu knjiga ne posjedujem veze, stavljam sebe i svoju dobru volju pod Vašu zaštitu i nadam se da u ime onog zadnje spomenutog pitanja mogu računati na Vaše zanimanje. Ostajem uz iznimno poštovanje,

Vaš

iskreno odani sluga,

Dr. Veli Beg ([nečitljivo] von Gaal)

Ukoliko Vaš izdavač pridaje vrijednost titulama, možete mu navesti sljedeće: Dr. medicine i kirurgije, magistar porodiljstva, carsko-otomanski potpukovnik – stožerni liječnik za Bosnu, vlasnik Medschidie odličja 4. klase, Bosna Nischano 1. klase, umirovljeni asistent Katedre za specijalne terapije i Medicinske klinike u Beču, član Medicinskog fakulteta u Beču kao i Udruženja liječnika i znanstvenika u Dresdenu, Halleu, Varšavi i Kranjskoj.

[Odg. 21/3 da idem u Zagreb i ondje gledaću način]

19.

Bauer se nalazi u Sarajevu, gradu u kojem uživa, a s izvjesnim humorom doživljava činjenicu da ga se promatra s nepovjerenjem i tajno prati na njegovim putovanjima kao kakva agenta. Unatoč tomu, on uživa u prirodi te ne teži širim poznanstvima.

[nedatirano]

Visokocijenjeni gospodine i dragi prijatelju!

Za poslanu dobrostivu obavijest najljubaznije se zahvaljujem. Žitelji Nürnberga nikoga ne objese prije negoli ga uhvate. Vratio sam se i umoran od naporna puta morao sam provesti nekoliko dana u krevetu, no sada sam opet zdrav kao riba u vodi. Zadovoljan sam rezultatom svog putovanja, no na njega gledam kao na nadoknadu zbog raznovrsnih odurnosti – ostajem ovdje i „neka djelo krasi majstora, no blagoslov dolazi odozgo“ – Sretno!

Putovati drugom željezničkom linijom od Sarajeva prema zapadu pa prema Dalmaciji, ne bi bilo loše. Što Vi kažete na to? Divim se predivnom gradu Mostaru, pa Metkoviću, a zatim za promjenu natrag oko južnog dijela, ako Bog da, veselo i vedro – ovdje se ničega ne moram bojati, ljudi su poslušni, jedu vam iz ruke, puno se mole, a ja još više – od jutra do sutra, neprekidno. Tako vidite, dragi prijatelju, već sam se udomaćio, kao da sam u svojoj domovini. Osobito mi se sviđa u ovoj obećanoj zemlji – Eh! Da si moja, kako bih te volio!! Posjećujem sva kupališta u zemlji kako bih s jedne strane dokazao svoju nevinost, a s druge strane kako bih odao počast Rimljanima. Njihovu sam povijest, na moju sramotu, dijelom zaboravio, no ostaci njihovih nezaboravnih djela me razvedre. Šteta što ja nisam sposoban osvajati. Naprotiv, laskam si da posjedujem urođenu sklonost prema miru, da imam čovjekoljubivi stav, dobre i pobožne namjere te smisao za plemenita djela. Ipak, jedna skupina ljudi, koja nije takva, protiv mene je, jer, kako saznajem, ovdje me se promatra s nepovjerenjem – izruguju mi se da sam agentski talent, koji ja niti posjedujem niti imam smisla za takvo što. Žele nešto posebno nanjušiti kod mene; saznao sam da je ovamo stigao i odgovarajući nalog da me se drži na oku, pa čak i da se, ako je to potrebno, izvješćuje o mojim postupcima. Sada vidite, dragi prijatelju, kako sam iznenada postao tražena ličnost. Kakva čast mi se pridaje, kako zaštićeno putujem s obzirom da me stalno prate prikriveni pratitelji. Ti mračni pošteni mogu me motriti dok ne umru, no u meni će pronaći tek bezazlena pojedinca, koji se kloni ljudi i drži samo lijepe drage Božje prirode koju uzvišeno štuje. Inače znam kako se zabaviti ovdje u Sarajevu, ne tražim šira poznanstva i zadovoljavam se s nekolicinom dragih prijatelja, koje pak s vremena na vrijeme posjećujem, kada za to postoje posebni razlozi.

Uz srdačan pozdrav Stevi, gospodinu M., završavam s molbom da moje malenkosti po primitku prosljedite. Uz moje visoko poštovanje, spreman za svaku protuuslugu, srdačno Vas pozdravljam.

Odano,

Bauer

[nečitljivo] [Bauer]

[Bosanke]

20.

Julius Delpiny izvješćuje A. T. Brlića o ponovnom izlaženju novina "Ost und West", ukazuje mu na češke proteste i pogrde bečkih novina te ističe nužnost sporazuma stranaka nacionalne autonomije i povijesnog prava u Austriji oko zajedničke politike prema bečkim centralistima i radikalima.

[nedatirano]

Naše novine *Ost und West*,²⁷ kao što Vam je vjerojatno već poznato, od 4. lipnja opet izlaze. Toplo Vam ih preporučujem. Uvjeren sam da ćete za naš tako težak pothvat pridobiti angažman onih širokih krugova na koje Vaša riječ može utjecati. Protest i izostanak Čeha s državnog vijeća današnjem su sustavu zadali novi udarac. Bečke novine nas Slavene vrijeđaju na gnusan način. Suočeni smo s neizbježnom krizom; mogla bi biti djelotvorna. Da bi to bila, nužno je da stranke nacionalne autonomije i povijesnog prava u Austriji nađu sporazum oko zajedničke politike prema bečkim centralistima i radikalima. Praška *Politika* ide u tom smjeru, *Ost und West* će također. U Češkoj se već govori o sjednicama koje će održati istaknuti ljudi iz Hrvatske, Mađarske i Češke u Pragu ili Pešti, u svrhu mirnog izjednačenja naših boraca za ustavna prava.

Pišite mi uskoro i to prije svega, lijepo Vas molim, o dojmu koji su ostavili češki protesti i bečke pogrde. Pored toga Vas molimo da nam pišete o potrebi skorašnjeg saziva Zemaljskog sabora, zatim o općinama i njihovim trenutnim stanjima te reformama, osobito onima u pravosuđu itd.

Gospodinu dr. Pozneru, molim Vas, izrazite moje poštovanje te ga podsjetite na izvjesno ljubazno obećanje.

I gospodinu porezniku Ebertu, poštovani gospodine, prenesite moje srdačne pozdrave, a njegovoj ljubaznoj, vrlo poštovanoj supruzi ljubim ruke.

Doček u njihovoj kući kao i kod svih Vas neću nikada zaboraviti. Bili su to lijepi dani. Moje osobito poštovanje izrazite blagorodnome gospodinu velikom županu, kao i svim članovima odbora.

Na kraju srdačan pozdrav i prijatelju Šimiću.

Uz istinsku prijateljsku privrženost i iskreno poštovanje,
Vaš J. Delpiny

²⁷ Novine *Ost und West* izdavao je u Beču Imbro Ignjatijević Tkalac; od 1861. kao dnevnik, kasnije kao tjednik, a od 1862. kao polumjesečnik. U prvo vrijeme list izlazi novčanom potporom srbijanske vlade. Tkalac je u list uložio sav svoj i ženin kapital. List je zagovarao protuaustrijski smjer, protiv njega je zato pokrenut proces, zbog kojega se u Hrvatskoj digla javnost da ga se zaštiti. Osuđen je na 6 mjeseci teškog zatvora s okovima, te gubitak doktorskog naslova u Austriji. Kad je izašao iz zatvora i ponovno zaprijetila opasnost da bude uhićen, sam Ivan Mažuranić dao mu je novac da pobjegne u Italiju: usp. Josip Horvat, *Povijest novinstva Hrvatske*, Zagreb 1962., str. 218-220.

21.

Johanna von Giesl izražava svoju duboku zahvalnost A. T. Brliću što se zauzeo za njezina sina. Ističe blagonaklonost i popustljivost biskupa prema njezinu sinu.

[nedatirano]

Gospodinu Brliću u Brodu!

Gospodine Brlić!

Bili smo iznenađeni tako brzom isporukom sjemena!

Molim Vas da ljubazno prenesete moju toplu zahvalnost dobrostivoj generalovoj supruzi. Ne mogu Vam opisati koliko sam bila obradovana.

Sve ću pažljivo voditi i rezultati će biti po povoljnoj cijeni.

Zbog Vašeg dopisa osjećala sam se Vašim dužnikom. Kako da Vam izrazim zahvalnost zbog ljubaznog nastojanja da moje dijete tako liberalno zastupate kod Njegove Ekscelencije?

Mene je taj dokaz Vašeg zalaganja toliko dirnuo da nisam u stanju izraziti svoju zahvalnost onom istom toplinom koju sam tada osjećala.

O djetinjastoj zamisli mog dječaka nisam ništa znala; ljubazno je od plemenitog biskupa što je tu osobinu prihvatio s tolikom popustljivošću.

Neka Bog blagoslovi tog iznimno dobrog poglavara crkve!

Kada ga budete vidjeli, izrazite Njegovoj Ekscelenciji našu vjernu odanost. Blagonaklonost i milost, koju nam ukazuje, često su mi puta vratili životnu hrabrost, a u teškim trenucima čvrstu vjeru mi je vraćala spoznaja da nam je tako posebna osoba naklonjena.

Još jednom ponavljam svoju zahvalnost i ostajem,
odana

Johanna von Giesl

Zagreb, 30. ožujka [godina nečitljiva]

Naše iskreno poštovanje gospodinu generalu i supruzi.

22.

J. v. Giesl tuguje zbog gubitka muža. A. T. Brlića moli da provjeri je li biskup primio dopis u kojem traži stipendiju za Oskara.

[nedatirano]

Poštovani prijatelju!

Zbog najljubaznije sućuti koju ste mi izrazili zauvijek sam Vam zahvalna. Strašno sam nesretna – neutješna! Znete, izgubila sam najplemenitijeg, najboljeg muža – za to utjeha i ne postoji!

Još prije tri tjedna uputila sam biskupu dopis, nažalost riječi sućuti nisam primila. Njegovu Ekscelenciju poznam kao tako plemenita gospodina, da ne mogu zamisliti da se on mene, jadne napuštene udovice, ne bi sjećao! Vama, poštovani prijatelju, iznad svega bih bila zahvalna ako biste nekom prilikom mogli provjeriti je li biskup moj dopis primio. Uskraćivanje ljudskog milosrđa sada me nekako manje pogađa nego ranije – sada osjećam samo zlovolju. On se vratio kući, otet mi je!

U dopisu nisam tražila ništa za sebe, iako sam suočena s krajnjom, teškom nevoljom. Samo sam željela stipendiju, ako se za to ukaže prilika, kako bi Oskar na proljeće mogao slušati predavanja.

Sam Bog zna jesam li osuđena na propast jer su se svi oglušili i zanijemili! Uz iskrenu zahvalnost, pozdravljam gospođu suprugu i ostajem do kraja Vam odana,

Johanna Giesl

II. Transkripcija izvornika

I.

In dem für die Feier der in den ersten Tagen Oktobers erwarteten beglückenden Anwesenheit unsers allergnädigsten Monarchen in unserem Vaterlande stattzuhabenden Festlichkeiten entworfenen Programme ist auch ein Ball enthalten, den Seine Excellenz der Herr Erzbischof in seiner Residenz mit gewohnter Bereitwilligkeit zu veranstalten sich gütigst angeboten hat, bei welchem 4 Quadrillen im Costume der in Croatien, Slavonien und Dalmazien üblichen Landestrachten zu erscheinen hätten.

Das zu diesem Zwecke zusammengetretene Comité beehrt sich daher P. T. hiezu mit dem Ersuche freundlichst einzuladen, binnen 14 Tagen unter der mit dem Chiffre C. B. bezeichneten Adresse, an eine der beiden Gefertigten, nach Agram gefälligst bekannt zu geben, ob P. T. sich bei diesen Costumirten Quadrillen zu betheiligen beabsichtigen oder nicht. Im ersten Falle bittet man gleichzeitig das gewählte Costume bezeichnen zu wollen.

Die 4 Quadrillen hätten folgende Landestrachten darzustellen: a. von Croazien, b. Slavonien, c. Dalmazien, d. der Militärgränze.

Man wird mit Vergnügen sich nach den Wünschen der sehr geehrten Theilnehmer richten und nur für den Fall, wenn zum Nachtheile der Manigfaltigkeit zu viele Costume gleicher Gattung gewählt würden, bitten müssen ein von dem Comité vorgeschlagenes gefälligst anzunehmen.

Die näheren Bestimmungen in dieser Angelegenheit werden jedoch einzig und allein von dem Grade der Theilnahme am vorliegenden Projekte abhängig sein; daher wir unser freundliches Ersuchen um möglichst beschleunigte gütige Mittheilung Ihrer Zustimmung zu wiederholen gedungen sind.

Vorläufig wird aber schon bemerkt, dass die Stoffe anlangend, von den Damen Sammet und anstatt Leinwand Seide, von den Herrn anstatt Tuch Sammet zu wählen und das Costume durch die Dauer des ganzen Ballfestes beizubehalten wäre.

Agram, den 31. Juli 1852

für das Comité

Jellačić-Stockau Drašković-Batthyany

2.

Schätzbarster Freund!

Wir haben uns das letzmal in Jaska gesprochen, Octob[er] 1851; und zwar: Sie auf der Reise nach Carlstadt, ich nach Agram, von da bin ich nach Wien, um meine Wiedereintheilung durchzusetzen, wie ich Ihnen damals erzählte, hier blieb ich ein Jahr und nachdem ich ohne den Zweck erreicht zu haben, wie sonst nie gewesen, bettelarm und voll Schulden geworden bin, begab ich mich in meine Heimath nach Slavonien; hierorts angelangt musste ich wieder neue Schulden machen, um das Nothwendigste zum Haushalt mir anschaffen zu können; jetzt werde ich deshalb von allen Seiten gedrängt und finde von keiner Seite eine Hilfe, darum nahm ich Zuflucht zu Seiner bischöflichen Gnaden hochwürdigsten Herrn von Strossmayer in der gutersichtlichen Hoffnung, dass Hochselber mich aus meiner allertraurigsten Lage herausweisen mögen. Ihnen lieber Freund als Hochdessen bevollmächtigten und Herrschaftsleiter wird meine schriftliche Bitte vielleicht mitgetheilt worden seyn und sie werden draus ersehen haben, dass ich in diese misslichsten Umstände ohne mein Verschulden gerathen worden bin.

Am Sonntag war ich bei meinem guten Freund Mitzinger und wollte den andern Tag bei Seine bischöfliche Gnaden meine Bitte persönlich vorbringen, erfuhr aber da, dass Hochselber den Tag die Reise ins Land antreten werden, dann rathete man mir mich in dieser Angelegenheit an Ihnen zu wenden.

Überzeugt daher von Ihrer Herzensgüte nehme ich mir die Freyheit Sie inständigst und größten Vertrauen zu bitten sich meiner, unglücklichen Familienvater, zu erbarmen und dahin gütigst wirken zu wollen, dass ich zur Berichtigung meiner verstreuten Passion einen Vorschuss von 600 Fr. C[onventions]-M[ün]ze gegen angemessenen monatlichen Abzug landesüblichen Interessen und Sicherstellung mit der auf 1000 Fr. lautenden Lebensversicherungspolize auf was umer für eine Art bald erhalten könne, für welche wohlthätige und edle Handlung ich Ihnen samt meinen Kindern lebenslänglich dankbar seyn werden, indem ich Ihnen zugleich sub rosa eröffnen muss, dass ich schon deshalb von allen Seiten so bedrängt werde, dass ich in Gefahr stehe einen Unglück an meiner Charge erleiden zu müssen, und bevor ich dies erwarten sollte, würde es mit mir was anderes geschehen – hoffe übrigens, dass Seine bischöfliche Gnaden samt Ihnen einen durch 30 Jahre ehrenvoll gedienten und vor dem Feinde ausgezeichneten Militär nicht blos stellen und es dahin komen lasse werden wollen.

Die meiste Schuld an dieser Ruin trägt meine Frau weshalb wir uns auch getrennt haben, dazu hat auch S[eine]r Exellenz der Banus sehr viel beigetragen und jetzt will er nichts wissen von mir. [nečitljivo] zugesichert wegen meiner Wiedereintheilung sich zu verwenden, was zur Folge hatte, dass ich

meine zwey Reitpferde nicht verkaufte, sondern ließ sie so lange in Carlstadt, bis sie sich selbst aufgezehrt hatten, dann lies er mich fallen, wiewohl es nur von ihm abgehängt hat, da mir beim Hof sonst alles gewogen war; wär dieser Fall nicht gewesen, ich hätte meine Pferde verkauft, die wenigen Schulden getilgt und mich gleich hierher begeben, niemanden dann zur Last gefallen.

Ich bitte und beschwöre Sie nochmals, in dieser Noth mich nicht zu verlassen es wäre ja himmelschreiende Sünde, wenn ich schuldlos unter meinen Landsleuten zu Grunde gehen müsste; ich will nichts umsonst, nur [an] einem Art schuldig seyn, weil mich die Zerstreuten ins Unglück stürzen könnten.

In der Erwartung eines baldigen günstigen Resultats empfiehlt sich Ihres freundschaftlichen Wohlwollens mit ausgezeichnete Achtung.

Ihr
 ergebenster Freund
 Philipp Bogdanoviz
 O[ber]stl[eu]t[nant]
 in Pension

Winkovze, am 22ten Juny 1853

3.

Wien, den 26. Mai 1855

K. k. Hofbibliothek

Sehr Wohlgeboren,

dem Herrn Herrn A. T. v[on] Berlić

Verehrter Herr,

Im Interesse unserer gemeinschaftlichen Arbeit und im Auftrage des Factor Graßberger, der außerdem ein 2tes orientalisches Werk zu drucken hat, möchte ich Sie angelegentlichst ersucht haben, sobald wie möglich, wenn Sie wie ich glaube noch Vorrath von meiner deutschen Uebersetzung bei sich haben, Manuscript von der Ihrigen serbischen Uebersetzung durch Ihren Herrn Bruder, welcher Ihnen diese Zeilen zuschickt, an mich zu senden. Vor allem ist aber eine Verständigung wegen der Ordnung der Quellen nach chronologischem Gesichtspunkte nothwendig und ich werde mit Neschri anfangen, darauf Idris Bidlisi und seinen Sohn Ebulfazl Addeftezi?, darauf Sadeddin für

den ersten Bogen folgen lassen. Zugleich benachrichtige ich Sie von meiner Absicht in der Einleitung zum Ganzen inclus[iv] einer kurzen Vorrede, die kurzen Lebensbeschreibungen eines jeden der benützten Quellschriftsteller im Original und deutschen Uebersetzung zu geben und beginne hirin auch mit Neschri. Die Arbeit mit diesen Biographien habe ich bereits angefangen. Den Schluß der Quellen bei der Schilderung der beiden Schlachten wird die neueste von [nečitljivo], Ministerialrath im turk[ischen] Unterrichtsministerium und Vicepräsident der türkischen Academie der Wissenschaften, machen.

In der freudigen Hoffnung baldige Antwort zu erhalten und auf baldiges Wiedersehen in Wien rechnend

Ihr ergebensner

Dr. W. F. A. Behrnauer

Wien, Inner-Stadt 1116.4.12.

Soll ihr Herr Bruder wegen der Umbrechung des 1sten Bogens diese Angelegenheit betreiben? 6 Folio-Spalten serbischer Uebersetzung hat er corrigirt u[nd] diese werden für 1 Bogen hinreichen.

4.

Wien, den 25/III.1857

Lieber Freund,

herzlichen Dank für die am 23/III.1857. durch Ihren H[errn] Bruder Ignaz erhaltenen 25 Fl. C[onventions]-M[ünze] als Schlusssumme meines Antheils an unsere gemeinschaftlich herausgegebenen Quellen für Serbische Geschichte, für die ich sobald es meine Zeit erlaubt, weitere Materialien vorbereiten will. Mein geehrter Lehrer, Prof. Dr. Fleischer in Leipzig, hat mir bereits für das ihm gesendete Exemplar sowie das der Deutschen Morgenl[ändischen] Gesellschaft [nedostaje tekst] eschickte herzlichst gedankt und wünscht [nedostaje tekst] Unternehmen einen glücklichen Fortgang. Eine Correspondenz hat es auch schon in der A. A. Z. angezeigt. Nach Rußland habe ich zwei Exemplare gesendet: 1 an Dr. von Dorn, Russ[ischer] wiss[enschaftlicher] Staatsrath u. Akademiker, sowie eins an die dortige Akademie der Wissenschaften, zwei nach Paris, worunter eins der Société Asiatique durch H[errn] Grafen von Traun zugekommen ist.

In der Hoffnung bald wieder hierin fortfahren zu können, bleibe ich mit aller Hochachtung und Ergebenheit Ihr zugethaner

Dr. W. F. A. Behrnauer.

Stadt,

1116.4.12.

5.

Wien, den 14. October 1857

Hochgeehrter Herr und Freund!

Ich erlaube mir Sie gefälligst auf einen Ihnen sicher durch die Post zugekommenen Brief des Herrn Emilio Teza aus Venedig mit einigen rückwärts von mir daraufgeschriebenen Zeilen aufmerksam zu machen und Sie zu ersuchen mir, sobald es Ihre Muse erlaubt, mir Antwort darauf zuzusenden. Ingleich zeige ich Ihnen hiemit an, dass ich bereits am 18. August von der hiesigen philosophischen Facultät der Wiener Universität das Decret als Privatdocent für türkische Sprache und Literatur erhalten habe und bitte dabei um die gütige Erfüllung Ihres Versprechens, das Sie mir äußerten, als ich Ihnen mein Vorhaben erörtere, mich für diesen Sprachzweig zu habilitiren und für diese Studien, unter ihren Landsleuten bei Ihren lobenswerthen Eifer in wissenschaftlicher Beziehung, das Interesse rege zu machen, in der Weise, dass sie mir die od[er] jene junge Kraft zuwenden wollen, die die Absicht hätte, sich in Wien weiter auszubilden, wofür ich Ihnen in dem Interesse der Wissenschaft zu größtem Dank stets verpflichtet sein werde. Was die Fortsetzung unseres wissenschaftlichen Unternehmens anbelangt, d. h. ein 2tes Heft der Quellen für Serbische Geschichte zu liefern, so bin ich gern dazu bereit, indem dieses Unternehmen als ein verdienstliches bereits öffentlich in dem zu Berlin erscheinenden „Magazin für die Literatur des Auslandes“ bezeichnet worden ist. Mein hochverehrter Lehrer in Leipzig, H. Prof. Dr. H. L. Fleischer wünschte auch die Fortsetzung desselben. Sobald es meine sehr in Anspruch genommene Zeit erlaubt, werde ich die nächstzugebenden Texte über die Schlacht bei Angora mit deutscher Übersetzung sammt Nachtrag zum 1sten Hefte Ihnen zusenden durch Vermittlung Ihres Herrn Bruders Ignaz, der soviel ich glaube noch hier ist, den ich aber lange nicht gesehen habe. Es wird mich sehr freuen wieder einmal von Ihnen etwas zu hören bes[onders] wie es Ihnen in Ihre Heimath geht und wie Sie Ihre Muse ausfüllen und ich empfehle mich in der Hoffnung baldigster Anworth zu ferneren geneigten Andenken in den ich stets bleibe

Ihr aufrichtig zugethaner Freund

Stadt, 1116.412.

Dr. W.F.A. Behrnauer,

2ter Amanuensis der k. k. Hofbibliothek, Privatdocent der türk. Sprache und Literatur an der kais[erlichen] Wiener Universität, ordentliches Mitglied der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft zu Halle/Leipzig, Membre de la Société Asiatique de Paris.

odg. 26/3 1858 iz Valjeva

6.

Neugradiška, 21. Dezember 1857

Geehrtester Herr von Berlić!

Mit der Bitte, es aus dringender Beschäftigung zuschreiben zu wollen, dass ich so spät meinen freundlichsten Dank für die so gütige Zusendung Ihrer vortrefflichen Grammatik sage, muss ich diese Zeilen beginnen. Sehr habe ich bedauert, das mir die Gelegenheit benommen war, Ihnen mündlich die Freude auszusprechen, welche mir den Besitz Ihrer Sprachlehre verursacht, die nun in meinem Unternehmen der Erlernung der südslavischen Mundart, mir die beste Stütze, der sicherste Leitfaden und verlässlichste Lehre ist. Ich werde erst dann glauben, genügenden Dank für Ihre freundliche Zuvorkommenheit, gesagt zu haben, wenn es mir gelungen sein wird, Ihnen denselben in einem, in Ihrer schönen Sprache verfaßten Briefe, ausgedrücktt haben werde. Hoffend dass dieser Zeitpunkt in nicht allzugroßer Ferne liegt, schließe ich mit der Versicherung besonderer Hochachtung,

Euer hochwohlgeboren

dankbar ergebenster

Dahlen

7.

Sehr Wohlgeboren
dem Herrn Adokaten Andreas
Torquat Berlić
Brood
in Slavonien

[odg. 26/3 1858. iz Valjeva

Da izdajemo II. svezak, nek poslje MS. – Samo tko će obstarat štampu]

Wien, den 5. Januar 1858

Lieber Freund.

Durch Herrn Buchhändler Leo's Güte erhalten Sie diesen Brief, der Sie benachrichtigen soll, dass ich jitzt damit beschäftigt bin, das Zweite Heft der Quellen für serbiche Geschichte zusammenzustellen nachdem schon Nachfragen beim H[errn] Buchhändler Leo wie er Ihnen selbst versichern kann, geschehen sind. Zugleich ersuche ich Sie mir auf meine beide letzten Briefe zu antworten. Ich werde Ihnen die deutsche Uebersetzung sobald ich sie fertig habe, durch dieselbe Gelegenheit zuschicken. Ich will in das 2te Heft d[er] Quellen über die serbische Geschichte, ein Stück aus einem türk[ischen] Unicum des Vaticans zu Rom, das ich aus Rom in Abschrift erhalten habe, aufnehmen. Ich glaube Sie werden dieß gewiss billigen wegen der großen Bedeutung dieses Unici.

Indem ich die Hoffnung hege, dass Sie mir bald Antwort schicken werden, bleibe ich wie immer Ihr aufrichtig ergebener Freund.

Dr. W. F. A. Behrnauer

Amanuensis der k. k. Hofbibliothek

Docent des türkischen an der k. k. Universität

Stadt, 1116.4.12.

8.

An
den wohlerrwürdgen Herrn
Landesadvokaten v[on] Berlich
zu Brood

Wohlehrwürden H[errn] v[on] Berlich's
Gott zum Gruß!

Nun habe ich kaum einmahl diese Bestimmung erlungen, dass meine nothgedrungene Dürftigkeit etliche Silben an Ihnen zu schildern wagt – hir finde ich mich des menschlichen Trostes ganz beraubt und sehe mich schon bemüßiget auszurufen mit David meine Freunde sind von mir abgewichen – und graben unter meinen Füßen tiefe Gruben – mein Er[*nečiteljivo*]kungs-Wort, zwar nur bei Ihren verstorbenen Herrn Vater, und er der graue verstorbenen Mann, Gott wird, ich hoffe – aus seinem Staube und seines verstorbenen Freundes A. Dorshner weise Jünglinge schaffen – diese weise Candidaten haben den heiligen Sprüchen recht nachgefolgt: Wohl dem der sich des Dürftigen annimmt, Pslam 41 F[ers] 2. Wohl dem der sich des Elenden erbarmet, Spruch 14,21. Wohl zu thun ist ein gesegneter Garten Sir. 40,17. Wohl zu thun vergesset nicht, den solche Opfer gefallen Gott wohl G[e]be[t] 13,16. Es ist gut auf den Herrn vertrauen und sich nicht verlassen auf Menschen, Psalm 118,8.9. Bisher habe ich mich auf einen M[en]schen stark verlassen und bin betrogen.

Nota Bene Aus den beigel[eg]ten Gesuche und hiraus werden Euer Güte vernehmen und entnehmen können in welcher traurigen Lage seit Jahr 1843 von einem heftigen Fieber-Schlag auf zwei Stöcke ich versagt bin – nur ich Ihnen den Fall gründen muss, wie sich dieser Prozes zwischen mir und deme Hauptmann Drasenovich einfindet – z. B. durch den Feldweibel Beuch war 21. März d[ieses] J[ahres] der Anfang dieser Licitation über diesen Pupillen-Hause geschehen und weil ich schon gesehen, dass von meinen 15 Fl. der Pachtschilling nicht bleiben kann, so war ich bei dem Hauptmann Drasenovich am 22. März d[ieses] J[ahres] dann habe erst wollen bitten, dass nicht einem andern unter 15 Fl. dieses mein Pupillen-Haus gegeben werden soll – aber leider Gott, er kam gegen mir und sagt: was will der Spizpub, flucht meinen Gott – da konnte ich keine Silbe reden sondern musste, und wußte mich aller schlechten Konduiten frei, mit tiefer Wehmuth zurückkehren – und überlegte meinen Vormundschafts-Dekret wo er ausdrücklich spricht meine Pupillen gerichtlich und außergerichtlich vertreten zu müssen und ordnungsmäßig zu verwalten, jährlich nur am Ende September die Rechnung legen – und nach Weisung des 4. Hauptstückes des Allgemein burgerlichen Gesetzbuches handeln sollen.

Der von 25. März d[ieses] J[ahres] verstorbene Kapelan Mattelich war Vormund und ich Mit-Vormund über diese Eva, Mariza und Carl, d. h. 3 Pu-

pillen. Ihr Vatter war Sch__ Schmiedtmeister in Mallino. Diese zwei weibliche Pupillen befinden sich in dem Matelichschen Grenz-Hause in Batrina und den dritten männlichen Pupillen habe ich von 5. April d[ieses] J[ahres] in die Schmidtlehr bei dem hirortigen Schmidtmeister Badinovich gegeben w. Nachdem Vormund Kapelan Matellich mir schon vor mehren Jahren ausdrücklich gesagt habe – wir ernähren und versorgen die Pupillen durch mehrere Jahre, da auf ihren gesamten Grundstücken Weingarten und Zweuckschen-Garten nichts gerathen habe, folglich kann auch über diese Realitäten niemand hersehen – doch müssen wir vermög unserer Vormundschafts-Deckrete jährlich mit Ende September die Rechnung legen.

Folglich habe ich dem gleichlautenden Gesuche ans Regiment den 8. May d[ieses] J[ahres] pr[o] post porto geschückt, was kommen wird, das werden wir sehen – den ich muß zu Ihnen schon wieder, und war schon zweymahl bei Ihnen und immer waren Sie abwesend - wenn Sie vernehmen, dass ich eingespert bin, den ich lass nicht sobald nach wegen dieser Gewalt. Dieser ist grob und will vielleicht mich einsperen, wie er sagt, dass solche Leute die gebrechlich sind nicht zur Vormundschaft brauchen kann, aber das Gesez nur will die leibsgebrechlichen Leute unter die Vormundschaft nicht zwingen, wenn Sie aber aus Ihrer nahen Anverwandschaft freiwillig dienen wollen, will es ihnen keineswegs verbiethen. Wenn eine Hilfe bei Herrn v[on] Berlich gesucht wird, verlassen Sie mich in dieser Noth nicht, ihr bestimmter Lohn wird nicht ausbleiben.

Ich grüße Sie und verbleibe in Mallino am 11. May 1858

Joseph Blasevich

Vormund d[er] Pu[pil]len

9.

Fiume

Hochwohlgeborener Herr, geehrter Freund!

Von Tag zu Tag gewärtig, dass die Geldbeträge für die ausgespielten Pferde aus Brood hier einlangen würden, zögerten wir mit der Rücksendung des von Ihnen, sehr geehrter Freund, so freundlich uns dargebotenen Reisevorschusses, nun aber nichts kömmt – drängt es uns, ohne weiters auf jene zu warten, unsere Schuld abzutragen und ich lege im Anbeye jenen Betrag bei, welchen uns vorzustrecken Sie so edel waren! Nehmen Euer Hochwohlgeborenen für diese ganz besondere Freundschaft wiederholt unseren innigsten Dank mit der Versicherung, dass wir Ihnen hiefür immerdar verbunden bleiben! Sind wir vielleicht einmal in der Lage Ihnen einen Dienst zu erweisen – dafür sie mit Zuversicht auf uns zählen! Nochmals unseren Dank! –

Unser Aufenthalt in dem schönen Fiume scheint beflügelt z[u] sein, denn ich kann es kaum für wahr halten, dass wir [*nečitljivo*] in der 4ten Woche uns hier befinden; Beweis: dass es im Allgemeinen uns nicht schlecht ergeht; nur mit der Witterung bin ich durchwegs unzufrieden, denn die Bora hindert uns theils im Gebrauche der Seebäder, theils an der Ausführung von Excursionen. Ersteres ist natürlich doppelt empfindlich, denn nicht nur, dass ich den Gebrauch der Bäder schon zweimal wegen zu kühler Temperatur des Meeres (14 Grade) einstellen musste, verzögert sich mein Hierbleiben und nimmt nicht unbedeutende Auslagen ins Schlepptau.

Uiber meine künftige Verwendung weiß ich noch immer nichts Näheres, [w]as mir geradezu nicht besonders lieb sein kann.

Ich hoffe, dass unsere lieben Freunde in Brood noch nicht gänzlich Unserer vergaßen, und dass es denenselben nicht unangenehm sein dürfte etwas von und über uns zu vernehmen; darum war ich auch so unbescheiden, und habe bei uns angefangen. Mögen die lieben Bewohner des stillen, gemüthlichen Brood diesen Egoismus freundlichst uns verzeihen.

Wie geht es vor allem Ihnen, verehrter Freund?

Stehen Sie noch immer allein? Will eine Advokatin sich finden? Wie befindet sich die Familie des hochverehrten Herrn Generalen Sajatović? Wie jene des freundlichen Contumaz Direktors, Herrn von Muschitzky? Wir bitten allerorten auf das Innigste auszuempfehlen; überhaupt bin ich so frei Sie, sehr geehrter Freund, höflichst zu ersuchen, alle jene, welche theilnehmend der Familie Giesl sich erinnern, herzlichst zu grüßen und ihnen zu sagen, dass auch wir ihrer treu gedenken!

Und nun mit Gott! Tausendmal begrüßt und geküßt

Ihrem
Freunde
Herr Giesl, Major

Fiume, am 2. Juli 1858

10.

Sehr wohlgeborenen
Herrn And. Torquat v[on] Berlić
beider Rechte Doctor
Brood
Slavonien

Hochverehrter Herr Doctor!

Ihre sehr wehrte Inschrift habe ich zwar schon mit voriger Post, jedoch eine Stunde nach Abgang derselben erhalten, war somit außer Stande umgehend, wie ich es wünschte zu antworten.

Das in Rede stehende Werbchen ist mit cyrillischen Lettern geschrieben; um seine türkische Übersetzung kümmere ich mich nicht, denn diese wird weiß Gott wenn erst fertig. Ich wünschte die serbische so bald als möglich von Stapel zu lassen. Vielleicht werden Sie Herrn D. v[on] Muschitzky bewegen können, vor dem Drucke das Manuscript durchzulesen, da dem Pater Gergo als Nichtarzte leicht einige Übersetzungssünden widerfahren sein können.

Indem ich Ihnen für das Interesse, welches Sie mit gütiger Breitwilligkeit der Sache widmen, herzlichst danke, verbleibe ich mit vollkommener Hochachtung

Serai, den 12. April 1860.	Ihr ergebenster Diener Dr. Veli Gaal [odg. 24/4 1860 ako garantira vlada turska, onda će Hartman u Zagrebu tiskati]
----------------------------	--

II.

Erdöd, 12ten September 1860

Schätzbarster Herr v[on] Berlič!

Ich muss Sie sehr um Entschuldigung bitten, dass ich Ihre überaus große Gefälligkeit so sehr mißbrauchte; ich wollte Ihnen die zwei Bände schon Ende Juli senden, allein da kam plötzlich eine weite Reise in zwischen u[nd] so blieb die That beim guten Willen. Jetzt bei meiner Rückkehr jedoch sind meine ersten Gedanken Ihre Bänder u[nd] somit danke ich Ihnen vielmals für Ihre Güte, wie auch für Ihre Geduld so lange gewartet zu haben u[nd] bitte Sie zugleich geschätzter Herr dieses Album als Erinnerung gütigst annehmen zu wollen.

Mich Ihnen bestens empfehlend Ihre

ergebene
Fanny Adamovic

Na istom pismu koncept odgovora:

12.

Ihr sehr werthes Schreiben vom 12. Sept. d[ieses] J[ahres] so wie das mir zugesandte Album berühmter Frauen der großen Nation haben in mir die lebhaftesten Gefühle für Ihre zarte Aufmerksamkeit erweckt. Mein Warten, welches von Ihrer Güte als Opfer beurtheilt wird, hat mich in dem angenehmen Bewußtsein erhalten, dass sich Ihnen bei Lesung der großen Thaten des französischen Volkes auch mein Name aufdrängt, weshalb ich an und für sich mit dem Warten vergnügt war. Dieses Vergnügen war aber erhöht, dass ich während der angenehmen Zeit in Csepin das Glück hatte in Ihnen die glänzenden Eigenschaften eines regen Geistes wahrzunehmen, der gewiss mit der erhabenen Schreibweise Thiers's zufrieden war.

Mit Freude lese ich die Biographien in dem mir nun werthen Album, und es wird in mir die Sehnsucht regen, ein Album Slawischer Frauen einst zu erleben. Wenn man bedenkt, mit welchem Kraftaufwande die französischen Damen ihre Unsterblichkeit errangen, so mus es einen wundern, dass in dem Südslawenthume, aus dessen Geblüte wir stammen, so wenige nach dem Drange der Unsterblichkeit in ihrem eigenen Volke ringen.

Doch auch an die Südslaven kommt die Reihe, und die in Italien aufgehende Morgensonne verbündet den nahenden Tag der südslawischen Freiheit.

13.

Dresden, den 6. August 1863

Hochverehrter Herr und Freund!

Nachdem eine geraume Zeit verstrichen ist, seitdem wir zusammen das erste Heft der Quellen für serbische Geschichte in Wien herausgegeben haben und ich jetzt hier domicilire als Secretär der königl[ichen] öst[erreichischen] Bibliothek, jedoch die Materialien für das zwölfte Heft gern erarbeiten gedenke, so frage ich bei Ihnen hiemit ergebenst an, ob Sie jetzt für Ihre Kosten, welche Sie so freigebig auf die Veröffentlichung des ersten Heftes verwandt haben, auf einen Standpunct gelangt sind, dass Sie die Lust haben, an die Veröffentlichung eines Zweiten zu gehen. Sobald Sie mir darüber jetzt recht bald Ihre Aussicht mitgetheilt haben werden, werde ich Ihnen auch über den Umfang und Inhalt des 2. Heftes Näheres berichten können. Hätte nicht z. B. auf Ihre Aufforderung und unter Gewinnung von Interessenten Ihre Nationa-

lität, die sich mit der serbisch-türkischen Geschichte beschäftigen, die neugegründete südslawische Akademie in Agram Lust die Fortsetzung unseres nicht unverdienstlichen Unternehmens in die Hand zu nehmen? Sie würden dann vielleicht eher in den Stand gesetzt sein, die Uebersetzung der betreffenden Textesstücke, wenn nicht selbst zu besorgen, doch Iemanden in Agram selbst vorzuschlagen, der sich dafür Interessirte und der Lust und Muse genug hätte mit mir deshalb in Verbindung zu treten. Jedenfalls wäre aber dann auch mit der Academie über alles Weitere zu verhandeln. Ich bitte Sie demnach diese mir sehr am Herzen liegende Angelegenheit in die Hand zu nehmen und zu betreiben, ich könnte mich nur freuen, wenn Sie mir vorzüglich jetzt, wo ich große Lust hätte, ältere Arbeiten fortzusetzen und mich selbst anregen muss, die orientalischen Studien nicht liegen zu lassen, weil ich hier nicht so wie in Wien literarische Beweglichkeit finde, die Veranlassung verschafften, auf einem Ihnen nicht fern liegenden Gebiete wieder thätig sein zu können.

Indem ich mich Ihrem freundlichen Andenken bestens empfehle, und Ihnen nochmals diese Sache zur baldigen Erwägung empfehle,

bleibe ich in dankbarer Erinnerung und
Anhänglichkeit

Ihr zugethaner Diener und Freund

Dr. Walter F. A. Behrnauer,

Secretär d[er] königl[ichen] öff[entlichen] Bibliothek

Holzhofgasse 8, parterre

14.

Hochverehrter Herr Collega!

Die Verspätung der – Antwort auf Ihre beiden Zuschriften (wegen Pyelitis) brauche ich glücklicher Weise nicht zu entschuldigen, denn ich habe dabei keine Schuld und danke Gott mit dem Leben davon gekommen zu sein. Seit mehr als 2 Monaten kämpfe ich mit Abenteuern und Krankheit. Ich wurde nemlich nach Cólaschin an die Grenze Montenegros zur Regonitirung des Sanitätsdienstes beordnet, mir [war] gerade vor der Abreise der Revolver gestohlen, so dass ich in der Eile einen von einem Freund ausleihen musste, welcher um ein dessen Mechanismus zu zeigen, der Kugel nicht Einhalt thun konnte nahe an meinem Ohre vorbeizusausen. Nach einer unbeschreiblich mühseliger Reise durch americanische, in die Turkey emigrirte Urwälder, kam ich endlich in Colachin an, um beim Durchschreiten einer Verschanzung (eine Kugel) zu belächeln welche zufällig aus einem Militärstützen desertirte und hart an mir vorbeieilte, vermuthlich um von einem so uniformirten Herren, wie ich mich

tragen muss, nicht in ihrem Laufe attrappirt zu werden – während ich Gott danke, dass sie mich eben nicht attrappirt hat. ½ Stunde später hatte ich spazierengehend die montenegriche Gränze passirt und wurde von 5 dieser Mohicaner als Špion in Verwahrung genommen, da mich ein Portefeuille, welches ich bei Excursionen als pasionirter Pinsel = ich will sagen Landschaftsmaler, stets unter der Achsel trage, sehr verdächtige, politische Achselträgerei zu üben. Der Mensch ist unter der Achsel sehr kizlich, wie bekannt; jedoch war der Moment mehr als blos kizlich, wodurch meist Lachen erweckt wird. Es war durchaus nicht zum Lachen!!! An Vertheidigung war nicht zu denken da ich blos mit einem Säbel bewafnet war und mein Begleiter, der Neffe Moti und Paschas nicht einmal ein Federmesser bei sich hatte. Ein exquisiter Fall v[on] [nečitljivo], den ich dort begegnete und bei dem ich verweilte, hat mir die in Rede stehende Verlegenheit zugezogen. Glücklicherweise gab mein Begleiter sich als Russe zu erkennen und ermöglichte durch die ihm gleich erwiesene fanatische Ehre, unsern Rückzug. Diese Erlebnisse hatten einer weniger gestählten Constitution als die meine ist mindestens Thrombose den der Sonnenstränge zugezogen – ich aber musste noch auf den Rückwege den Sonnenstich bekommen, um zum Mindesten, während der comatösen Periode (war auch Intermittens dabei 2) meine frühere Überraschungen zu vergessen. Ich versichere, noch nach der Expediton sehr schlecht gewesen zu sein, wiewohl mir ja niemand Schlechtigkeit in irgend einer Richtung zumuthet, die gewissen 4 Nummern der Spitalszeitung können daher erst jetzt den eben geschilderten Roman begleiten. Ich hatte wohl lichte Augenblücke, während welcher ich Ihren 1. Brif wegen Pyelitis erhielt, war aber außer Stande den Aufsatz zu suchen oder Ihnen zu schreiben. Nicht blos dieser – all – das Wenige was ich besitze steht zu Diensten – nur bitte ich mir nichts zu verlieren.

Sie hirmit bestens grüßend, bin ich Ihr
aufrichtig ergebener Diener

Dr. Veli Gaal

3. or[ien]t[alisch] griech[isch] S[ep]t[ember] 1864

15.

[odg. 8/2 1867]

Wien, 13. Jänner 1867

Sehr geehrter Herr und Freund!

Ihr Schreiben vom 27/12 v[origen] J[ahres] samt Inlage ist uns nicht zugekommen. Weder meine Aufschreibungen noch die Bücher der Administration weisen eine Spur davon aus. Ich bitte daher jenen Brief durch Questionschreiben verfolgen zu lassen.

Meinen innigsten Dank für die bereits in der gestrigen Nummer verwertheten Mittheilungen. Im Interesse der slawischen Sache, bitte ich dringend jede Ihnen zukommende Nachricht aus Bosnien der „Z[u]k[un]ft“ mitzutheilen.

Was macht Ihre Gesundheit? Ich bitte mich darüber mit einigen Zeilen bei nächster Gelegenheit zu beruhigen.

Wenn es Ihre körperlichen Zustände und Berufsarbeiten gestatten, ja bitte ich mit meinem Zirkles von Artikeln zu Gunsten der Auflösung der Militairgrenze die Leser der „Z[u]k[un]ft“ zu erfreuen. Jetzt halte ich die Besprechung dieses Themas für sehr opportun.

Ich bitte dabei möglichst viel statistisches und historisches Material über die Uebelstände und Genesis etc. dieses Institutes zu bringen, welches den Nordslawen und auch einem großen Theil des ungarischen ziemlich unbekannt ist. Benützen Sie, geehrter Doktor hiebei sans gêne z. B. das Werk von Utiesenović. Ihre eigenen Erfahrungen bieten gleichfalls Stoff in Fülle. Lassen Sie sich, geehrter Herr, diese Mühe nicht verdreißen! Die Artikel können – jeder ein Ganzes bilden – ad libitum folgen. Nur bitte ich, halbseitig zu schreiben, damit ich links daneben Correkturen mit Rücksicht auf den Staatsanwalt anbringen kann.

Die Abonnentenzahl der „Z[u]k[un]ft“ zu Neuhahr abermals nicht unbedeutend gestiegen.

Noch 150-200 Prenumeranten und das Blatt dekt sich vollständig selbst. Es haben fast alle oest[erreichischen] Consulate im Orient, dann z. B. auch das preußische in Belgrad abonniert. Selbst in Alexandrien habe ich seit Neujahr einen Abonennten. Auch in Rußland verbreitet sich die „Z[u]k[un]ft“ immer mehr. Ich darf es ohne Uebertreibung sagen: Das Blatt ist auf dem Wege eine Macht in Slavicis zu werden. Unterstützen Sie, hochgeehrter Herr, mit Ihrer viel erfahrenen Feder.

Ihren hochachtungsvoll ergebenen,

J. v[on] Delpiny

16.

Geehrter Herr und Freund!

Ich ergreife die Gelegenheit Ihnen in dem Ueberbringer dieser Zeilen den königlich-preußischen Consul aus Trapezunt, Herrn Dr. Otto Blau, vorzustellen der beauftragt ist, Bosnien, Serbien, die Herzegowina und Albanien zu bereisen. Er benötigt einen intelligenten und gebildeten Dollmetsch, der die südslavischen Sprachen nicht bloß gut sprechen sondern aufschreiben kann und der auch in alle Sitten und Gebräuche des südslavischen Volksstammes eingeweiht ist. Herr Consul Dr. Blau ist ein zu guter und alter Universitätsfreund von mir in Leipzig, dass ich Sie angelegentlichst ersuche, Ihm in seinen Wünschen mit gleicher Bereitwilligkeit und Offenheit wie mir entgegenzukommen und ich werde mit größtem Vergnügen einmal von ihm selbst hören, wenn sein commissioneller Auftrag ausgeführt ist, dass Sie in der Lage gewesen sind, ihm in dieser Beziehung thatkräftig an die Hand gegangen zu sein.

Ich bitte daher, ihn freundlichst aufzunehmen und dasjenige zu thun, was in Ihrer Macht steht.

Indem ich mir vorbehalte, wegen unseres literarischen Unternehmens mit seiner eventuellen Fortführung später, wenn mir größere Muse wie jetzt gegönnt ist, Ihnen ausführlicher zu schreiben, bleibe ich wie immer

Ihr aufrichtig zugethaner

Dr. Walter Friedrich Adolf

Behrnauer

Stadt, 1116.4.12. Vorothenrgasse

17.

Sehr Wohlgeboren

Herrn Torquato von Berlić

emeritirtem [nečitljivo]

in Brood

Euer Wohlgeboren!

Eben erfahre ich die traurige Veranlassung, die Sie nach Brood geführt hat; wiewohl ich noch nicht die Ehre Ihrer persönlichen Bekanntschaft habe, so bedaure ich Sie von ganzem Herzen und fühle Ihren Verlust um so tiefer, da

sich eben meine Eltern zur Reise anschicken, mich vielleicht zum letzten Male zu sehen. Ich bin dadurch genöthigt mich an Sie mit der Bitte zu wenden mir 1-2 männl. oder weibl. verlässliche, arbeitsame, der slavischen und etwas der deutschen Sprache kundige Dienstboten zu suchen und hieher zu schicken. Kennte der männliche auch türkisch würde ich 10 Fl. M[onats]-Lohn geben, so aber je nach der Qualität der Individuen von 5-8 Fl. in Zwanzigern. Wollen diese Contract, so bin ich bereit einen solchen im k. k. Ge[neral] Consulate zu machen. Kochen (natürl[ich] nur Hausmannskost) und Waschen, sowie Nüchternheit und Treue sind die Haupterfordernisse.

Indem ich hoffe für meine Freiheit entschuldigt zu sein, bitte ich mich zu jedem Gegendienste in Anspruch zu nehmen, der ich mit ausgezeichnete Hochachtung verharre.

Ihr
ergebenster Diener
Dr. Veli Beg

Sarajevo Frohnleichnamstag

Kais[erlich] ottom[anischer] Stabsarzt

Auch auf eine billige Reisevergütung lasse ich mich ein. Dieser Tage reist der Thierarzt Avni Paschas vom Pferdeeinkaufe von Agram durch Brod hieher zurück. Dies wäre eine gute Gelegenheit zur Mitreise für die Dienstboten. Am besten 1 männl[iche], 1 weibl[iche] Individue.

18.

Sehr Wohlgeboren
Herrn A. Torquatus v. Berlić
beider Rechte Doctor etc.

zu

Brood Slavonien

Euer Wohlgeboren!

Schon vor geraumer Zeit habe ich im Auftrage Virani Paschas eine populäre Instruction zur Rettung vom Scheintode aus plötzlichen Lebensgefahren

(Ertrinken, Ersticken, Erhängen, Erfrieren etc., etc.) verfaßt, welche von Pater Gregor Martič ins Slavische übersetzt wurde. Kaum war die Arbeit fertig, als der Gouverneur gewechselt wurde. Der Jetzige interessirt sich gleichfalls so sehr dafür, dass er sie amtlich ins Türkische übersetzen läßt. Demzufolge ist ein Beamter nach 2-monatlicher Arbeit dahin gelangt, das Manuscript mit türkischen Buchstaben umschrieben und derart erst zur weitere Übersetzung vorbereitet zu haben. Da es mir nun zu lange dauert, die Vollendung einer höchstwahrscheinlich hinkenden Übersetzung abzuwarten, möchte ich das Original dem Pulicum übergeben und wende mich deswegen an Sie, im Vertrauen auf die mir und meinem seligen Vater erwiesene Freundschaft, mit der Bitte dies, mein verwaistes Kind unter die Haube zu bringen. (Meine früheren Arbeiten: Auscultation, Ohrenheilkunde und physicalische Diagnostik waren sämtlich contractlich durch Gerold, Braumüller etc. bedungene Werke). In Anbetracht des humanen Zweckes fordere ich kein Honorar und glaube, dass der Übersetzer gleicher Ansicht ist; eine Anzahl /: circa 50 :/ Freixemplare zur Vertheilung zu bekommen dürfte jedoch dem Credite des Büchleins (von circa 2 Druckbogen) förderlich sein.

Bis jetzt existirt nichts Ähnliches in südslavischer Sprache und ich würde darauf stolz sein, hiemit eine Reihe nützlicher populärer Schriften wie zum Beispiel über Kindererziehung, Geburtshilfe etc. eröffnen zu können welche in Bosnien, Servien, Bulgarien etc., etc. unter Protection der Regierung und der Consulate verbreitet, nicht unbedeutenden Nutzen stiften könnten.

Da ich auf dem slavischen Büchermarkte keine Connexionen habe, stelle ich mich und meinen guten Willen unter Ihre Protection und hoffe schon des Letzteren Willen Ihr Interesse in Anspruch nehmen zu dürfen, der ich mit ausgezeichneter Hochachtung verharre.

Ihr
 aufrichtig ergebener Diener
 Dr. Veli Beg (*[nečitljivo]* v[on] aal)

Setzt Ihr Verleger einigen Werth auf Titel, können Sie ihm folgende mittheilen: Dr. der Medicin und Chirurgie, Magist[er] der Geburtskunde, k[aiserlich] ottom[anischer] Oberstlieutenant-Stabsarzt für Bosnien, Inhaber des Medschidie Ordens 4te Klasse des Bosna Nischano 1te Classe, emeritirter Assistent der Lehrkanzel für specielle Therapie und Mediz[in] Klinik zu Wien, Mitglied der medic[inischen] Facultät daselbst u[nd] der ärztlichen u[nd] gelehrten Gesellschaften zu Dresden, Halle, Warschau, Krain.

[Odg. 21/3 da idem u Zagreb i ondje gledaću način]

19.

Hochschätzbarster Herr und lieber Freund!

Für die zugesendete gütige Mitteilung, meinen verbindlichsten Dank; die Nürnberger hängen keinen bevor sie ihn nicht haben. Ich bin zurückgekehrt und musste von den Strapazen ermüdet einige Tage das Zimmer hüten, doch bin ich wieder gesund wie der Fisch im Wasser. Das Resultat meiner Reise befriedigt mich, nur ich sehe darin eine Entschädigung für die manichfaltigen Wiederwärtigkeiten – ich bleibe hier „und soll das Werk den Meister loben, doch der Segen kommt von oben“ – Glück auf! Die 2te Bahnlinie von Serajevo nach Westen dann gegen Dalmatien zu besehen, wäre nicht schlecht. Was sagen Sie dazu? Ich berühne die wunderschöne Stadt Mostar, dann Metković, dann zur Abwechslung retour den südlichen Teil herum, so Gott will wohlgemuth und heiter – ich habe hier nicht zu befürchten, die Leute sind zu lampelfromm, essen aus der Hand – sie beten viel - ich aber noch mehr von sabah bis jatzi ununterbrochen; somit sehen Sei guter Freund, ich fühle mich bereits heimisch, als wenn ich im eigenen Vaterlande wäre, es gefällt mir besonders in diesem gelobten Lande - Ach! Wär's du mein Eigen, wie lieb sollst du mir sein!! Ich besuche sämmtliche Badeorte hier im Lande um mich einertheils rein zu waschen, theils um den Römern Angedenken eine Ehre zu erweisen. Ihre Geschichte habe ich zwar, zu meiner Schande gesagt, teilweise vergessen, doch die Reste ihrer unvergesslichen Thaten muntern mich auf. Schade dass ich nicht eroberungsfähig bin!! Im Gegenteil schmeichle ich mir einer angeborenen Friedensliebe, einer menschenfreundlichen Umfassung, gut und fromm in Gedanken, Sinn für edle Thaten – und doch ist eine Classe von Menschen nicht so gegen mich, denn wie ich erfahren, werde ich mit misstrauischen Augen hier beobachtet – sie dupiren mir ein Agententalent, welches ich weder besitze noch Sinn für dasselbe habe, sie wollen etwas besonderes in mir herauswittern, auch ist ein Auftrag von entsprechender Art, wie ich erfahren habe, hier angelangt, mich im Auge zu behalten, ja sogar seinerzeit zu relationiren (über mein Thun und Lassen). Nun, sehen Sie lieber Freund, was ich für eine viele große Persönlichkeit auf einmal geworden bin, welche Ehre mir zu Theil wird, wie sicher ich reisen kann, da mir stets verkappte Begleiter nachgesendet werden. Diese dunklen Ehrenmänner können sich zu Tode müd schauen und werden nur ein simples Individuum in mir sehen, welches die Menschen meidet u[nd] nur die liebe schöne Natur Gottes in erhebender Betrachtung lobet und greifet. Ansonsten, hier in Serajevo weiß ich mich zu beschäftigen, suche keine ausgebreitete Bekanntschaft u[nd] begnüge mich mit den wenigen lieben Freunden, die ich aber auch dann u[nd] wann aus besonderen Gründen zu besuchen erachte.

Mit herzlichen Gruß an Stevo, Herrn M. schließe ich mit der Bitte nach Erhalt meine Kleinigkeiten weiter zu befördern u[nd] nehmen Sie die Uiber-

zeugung der Hochacht[ung] von dem zu jedem Gegendienste bereitwilligen
Sie herzlich grüßenden

Ergebenen,
Bauer

[nečitljivo] [Bauer]
[Bosanke]

20.

Hochgeehrter lieber Freund!

Unser „Ost und West“ erscheint wie Sie wol schon wissen, vom 4ten Juli wieder. Es sei Ihnen warm empfohlen. Ich bin darüber völlig beruhigt, dass sie für unser so schwieriges Unternehmen die Theilnahme jener weiten Kreise, auf welche der Einfluß Ihres Wortes reicht, gewinnen werden.

Der Protest und das Ausbleiben der Böhmen vom Reichsrathe haben dem heutigen Systeme einen neuen Stoß versetzt. Die Wiener Blätter beschimpfen uns Slaven in empörender Weise. Wir gehen einer standesrechtlichen Crisis entgegen. Sie wird vielleicht eine heilsame sein. Auf dass sie es werde, thut es Noth, dass sich die Parteien der nationalen Autonomie und des historischen Rechtes in Oesterreich über eine gemeinsame Politik den Wiener Centralisten und Radikalen gegenüber verständigen. Die Prager „Politik“ arbeitet in dieser Richtung, „Ost und West“ wird es desgleichen thun. Man spricht in Böhmen schon von Conferenzen, die von hervorragenden Männern aus Croatien, Ungarn und Böhmen in Prag oder Pest abgehalten werden sollen zum Zwecke einer friedlichen und gerechten Ausgleichung unserer Verfassungskämpfer.

Schreiben Sie recht bald und zwar zunächst, wenn ich bitten darf, über den Eindruck, den der böhmische Protest und die Wiener Schmähungen bei Euch gemacht, dann über die Nothwendigkeit einer baldigen Landtagseinberufung – auch über die Munizipien, ihre jetzige Lage, ihre Reform, insbesondere über die des Justizwesens etc. bitte ich uns zu schreiben. H[err]n Dr. P[ozner] bitte ich meine Empfehlung und Mahnung an ein gewisses freundliches Versprechen auszurichten.

Sagen Sie, verehrter Herr, auch Herrn Steuereinnnehmer v[on] Ebert meinem herzlichsten Gruß und richten Sie seiner leibenswürdigen hochverehrten Fr[au] Gemalin meinen Handkuß aus.

Ich werde die Aufnahme in diesem Hause wie bei Euch allen nie vergessen. Es waren schöne Tage! Empfehlen Sie mich insbesondere dem hochwolg[e-borenen] Herrn Obergespanen und allen Herren vom Comitate.

Endlich meinen herzlichsten Gruß an Freund Simić.

Mit wahren Freundschaftsgefühle und aufrichtiger Hochachtung,

Ihr I. v. Delpiny

21.

Dem Herrn Herrn von Berlić zu Brood

Herr von Berlić!

Wie waren wir durch die so schnell erfolgte Samensendung überrascht!

Wollen Sie es freundlich übernehmen der gütigen Frau Generalimo meinen warmen Dank zu überbringen – ich kann nicht genug schildern wie ich mich freute!

Mit Sorgfalt werde ich alles führen und die Resultate werden preisgünstig sein.

Für Ihren Brief war ich ungemein verpflichtet u. wie soll ich Ihnen meinen Dank aussprechen für das freundliche Bemühen mein Kind so lieberall bei S[eine] E[xcellenz] zu vertreten!

Mich hat dieser Beleg Ihrer Theilname so gerührt, dass ich es nicht vermag Ihnen so warm wie ich fühlte, meinen Dank zu sagen.

Von der kindlichen Idee meines Knaben wusste ich nichts – es ist zu liebenswürdig, dass der edle Bischof so nachsichtig diese Gabe hinnahm!

Gott segne diesen nahmhaft guten Kirchenfürsten!

Wenn Sie ihn werden sehen, so wollen Sie unsere treue Ergebenheit S[einer] E[xcellenz] zu Füßen legen!

Die Huld und Gnade, die er uns zeigt, haben schon oft meinen Lebensmuth aufgerichtet. Und in kühlen Stunden hat mich die Zuversicht eines so ausgezeichneten Mann uns gewogen zu wissen völlig wieder beherrscht!

Nun wiederhole ich meine Danksagungen und bleibe

die ergebene

Johanna von Giesl

Agram, am 30. März [*godina nečitljiva*]

Dem Herrn Generalimo so wie der Frau Generalimo unser aufrichtige Hochachtung!

22.

Verehrter Freund!

Ihre mir gütigst ausgesprochene Theilname verpflichtet auf ewig!

Ich bin namenlos unglücklich – untröstlich! Sie wissen ich habe den edelsten, besten Gatten verloren – da gibt es auch keinen Trost!

Ich habe dem Bischof schon vor 3 Wochen geschrieben, leider kein Wort der Theilmame erhalten. Ich kenne Seine Excellenz als einen so edlen Herren, dass ich nicht denken dürfte er hätte mich, die arme verlassene Witwe, sich doch erinnert! Sie, mein erther Freund, würden mich über alles verbinden wollten Sie gelegentlich erforschen, ob mein Brief in seine Hände gekommen ist! Der Verweigerung menschlicher Erbarmung trifft mich wohl weniger hart als zu einer andern Zeit – jetzt kenne ich nur ein Verdruss –: Er ist heimgegangen, ist mir entrissen!

Ich habe in diesem Briefe nichts für mich gebeth, obwohl ich der äußerten, drückendsten Noth entgegen gehe – nur um gelegentlichen Auswirkung eines Stipendiums, damit Oskar, hier Frühling, studiren hören.

Es mag bei Gott mein Untergang beschlossen sein, da alles taub und stumm bleibt!

Sie meiner Dankbarkeit versichernd, empfehle ich mich der Frau Gemalinn und bleibe bis ans Ende die ergeb[ene],

Jo[hanna] Giesl

Summary

FROM THE CORRESPONDENCE OF ANDRIJA TORQUAT BRLIĆ

This paper contains a collection of letters of persons who maintained a correspondence with Andrija Torquat Brlić. They came from different geographic and social backgrounds: correspondents from Vienna and Sarajevo and Erdut, for instance; scholars and doctors, newspaper publishers, military officers and trustees of the infirm in the countryside. The letters are kept in the Brlić Family Archive and are being published for the first time. All the letters are written in German and in Gothic.

(Prijevod sažetka: Mica Orban Kljajić)

Key words: Brlić Family Archive, Andrija Torquat Brlić, correspondence